

Rapport

Utredningsuppdrag gällande framtida organisation
av gymnasie- och gymnasiesärskolan i Linköpings
kommun

Diarienummer: BIN 2016-248
Datum: 2017-06-09
Handläggare: Margareta Edvardsson, Emil Friberg
Organisation: Utbildningsförvaltningen

Innehåll

1	Inledning och uppdrag	4
1.1	Anders Ljungstedts gymnasium	4
1.2	Nya Kungsberget	5
2	Bakgrund	6
2.1	Likvärdig gymnasieskola och yrkesprogramkommissionen	6
2.2	Yrkesutbildningarnas utmaningar	8
2.2.1	Yrkesutbildningar - nationella utredningar och förslag	11
3	Nulägesbeskrivning och prognos	13
3.1	Linköpings gymnasieskolor	13
3.2	Utbud gymnasie- och gymnasiesärskola	16
3.3	Elevdemografi	18
3.4	Sökbild och platsantal	20
4	Gymnasieskolan	24
4.1	Framtidens gymnasieskola	24
4.1.1	Enkätundersökningar	24
4.1.2	Fokusgrupper	27
4.2	Workshop enhetschefer och rektorer	34
5	Gymnasiesärskolan	35
6	Framtida organisation gymnasie- och gymnasiesärskolan	36
6.1	Inledning	36
6.2	Anders Ljungstedts gymnasium	39
6.3	Berzeliuskolan	39
6.4	Birgittaskolan	40
6.5	Folkungaskolan	41
6.6	Katedralskolan	42
6.7	Nya Kungsberget	43

1 Inledning och uppdrag

Gymnasie- och vuxenutbildningen i Linköping står den kommande 10-årsperioden inför många utmaningar. Kommunens befolkningsprognos visar under den kommande 10-årsperioden att elevantalet i gymnasieskolan ökar, där sökmönstret till gymnasieskolan samtidigt visar ett minskat intresse för yrkesprogram bland ungdomar. I Linköping har yrkesprogrammen med några få undantag färre sökanden än platser.

Många av utbildningslokalerna vid Anders Ljungstedts gymnasium lokaler har redan idag ett omfattande renoveringsbehov, att modernisera dessa lokaler riskerar att bli mycket kostnadsdrivande.

Dragningen för Ostlänkens korridor samt innerstadens utbyggnad på Stångebroområdet innebär att Anders Ljungstedts gymnasiums är lokaliserad i en, under kommande 10-årsperioden, mycket expansiv del av Linköping.

Kommande utmaningar i form av förändrat sökmönster samt kommunens demografiska utveckling mot bakgrund av gymnasieskolans befintliga struktur medförde att bildningsnämnden den 17 november, § 142, gav utbildningsdirektören i uppdrag att utreda:

- Yrkesutbildningarnas framtida organisering med anledning av nationellt och lokalt vikande söktryck samt ekonomisk bärighet för yrkesprogram inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen
- Nya Kungsbergets framtida programutbud
- Konsekvenser för programutbud, kapacitet och platsantal på övriga kommunala gymnasieskolor

Utredningen ska utgöra beslutsunderlag och ge olika förslag och scenarier på framtida programutbud och organisering av gymnasie- och gymnasiesärskola i Linköpings kommun.

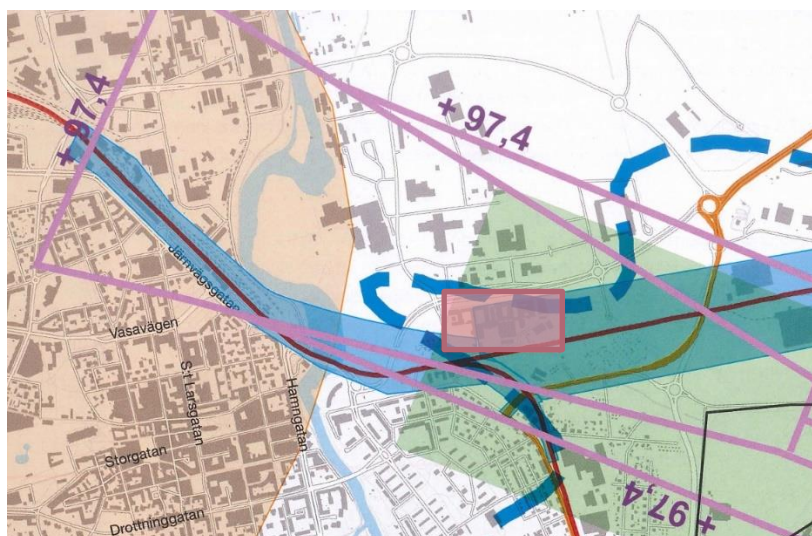
1.1 Anders Ljungstedts gymnasium

På Anders Ljungstedts gymnasium erbjuds nio yrkesprogram. Tidpunkten för när personer idag väljer yrke är något som flyttats uppåt i åldrarna, det är idag inte en självklarhet för unga personer att i sitt gymnasieval välja ett yrkesprogram framför ett högskoleförberedande program. Många av utbildningslokalerna vid Anders Ljungstedts gymnasium lokaler har redan idag ett omfattande renoveringsbehov, att modernisera dessa lokaler riskerar att bli mycket kostnadsdrivande.

För att Linköpings kommun även fortsatt ska kunna erbjuda ett varierat programutbud inom yrkesprogrammen krävs det utifrån den ekonomiska bärigheten ett tillräckligt antal elever för att bemanna och organisera utbildningarna. Utbildningar med ett mycket litet elevunderlag inverkar även negativt på utbildningens kvalitet utifrån ett pedagogiskt perspektiv. Det är tydligt att Linköping de kommande åren står inför en stor utmaning i hur framtidens yrkesutbildningar ska bedrivas.

Ostlänken är en 15 mil ny dubbelspårig höghastighetsväg som ska byggas mellan Stockholm och Linköping. Den ökade trafiken kommer innebära att det i Linköping krävs fler spår och fler plattformar, vilket föranleder behovet av en ny stationsbyggnad i Linköping.

I maj 2016 presenterades den överenskommelse som Linköping slutit med Sverigeförhandlingen. Parterna i förhandlingen har i samsyn enats om den nya stationens placering på Stångebro, öster om Stångån och väster om väg 35, i den korridor som beslutades av järnvägsutredningen 2010. Stångebroområdet är en del av projektet C Linköping (Utvecklingsplan för Linköpings innerstad) där det övergripande syftet är att utveckla, förstora och förstärka centrala delar av Linköping.

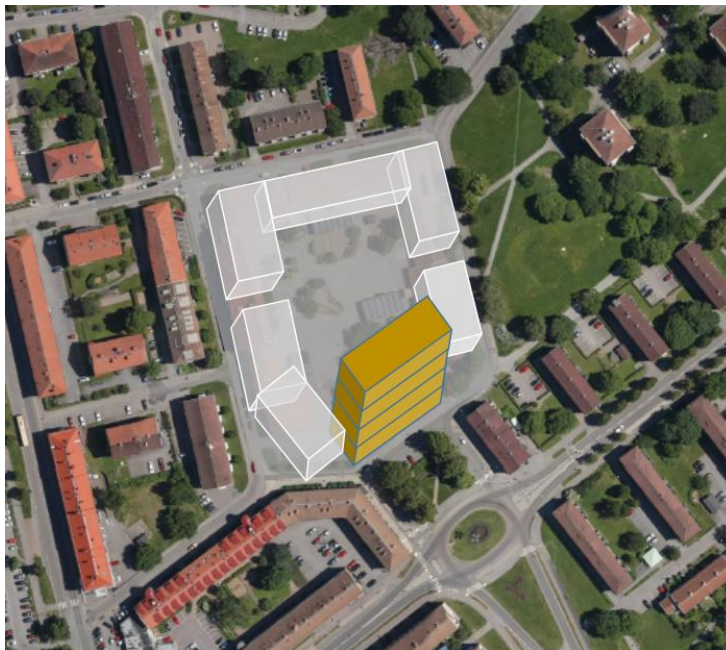

Anders Ljungstedts gymnasium Ostlänkens tänka korridor

Anders Ljungstedts gymnasium placering innebär att skolbyggnaderna om cirka 29 000 kvm är lokaliserad i en, under kommande 10-årsperioden, mycket expansiv del av Linköping där mark i den nya stadsdelen Stångebro kommer vara väldigt attraktivt. Flertalet gymnasieprogram som erbjuds på Anders Ljungstedts gymnasium är mycket ytkrävande och kräver lokaler i markplan.

1.2 Nya Kungsberget

Nya Kungsberget förväntas färdigställas till läsåret 2022/23 och inflyttning kommer ske löpande i etapper från 2020. Efter färdigställande beräknas skolans kapacitet för gymnasieskolan möta behovet utifrån den demografiska elevökningen den kommande 10-årsperioden. I takt med att innerstadens expansion och utbyggnaden av stadsdelen Stångebro behöver de utbildningar som idag finns på Anders Ljungstedts gymnasium omlokaliseras. Nya Kungsberget kommer inte kunna inrymma samtliga elever från de gymnasieprogram som idag anordnas på Anders Ljungstedts gymnasium, dessa yrkesutbildningar inom gymnasie- och vuxenutbildningen måste i framtiden förläggas på annan plats.

Idéskiss Nya Kungsberget

2 Bakgrund

2.1 Likvärdig gymnasieskola och yrkesprogramkommissionen

Bildningsnämnden tilldelades i början av 2015 budgetuppdraget *En likvärdig gymnasieskola*. Uppdraget syftade till att ”ta fram förslag om en likvärdig gymnasieskola med ett tydligt mål att motverka segregation”. Bakgrunden till uppdraget finns i Koalition för Linköpings samverkansprogram för mandatperioden 2015-2018:

En likvärdig gymnasieskola

Strävan efter en likvärdig skola gäller även den gymnasiala utbildningen. Gymnasieskolan ska ha ett tydligt mål att motverka segregation och skolorna ska fungera som mötesplatser mellan olika ungdomar med olika bakgrund. För att lyckas med det är fördelning av olika program på olika skolor en av flera viktiga faktorer. Kommunen ska därför se över hur gymnasieskolorna ska struktureras för att skapa trygga miljöer för lärare och social blandning.

De kommande åren kommer elevkullarna på gymnasieskolan att stiga snabbt och det finns behov av ytterligare kommunala gymnasieskolor i Linköping. Det ger goda möjligheter att se över skolornas sammansättning, sett till såväl utbildningsinriktningar som socioekonomisk bakgrund och kön. En strategi ska tas fram för hur de kommunala skolornas sammansättning ska utvecklas och skolorna ska vara konkurrenskraftiga när elevantalet ökar (Koalition för Linköpings samverkansprogram, Höjda ambitioner för Linköping 2015-2018)

Under 2015 arbetade en politisk referensgrupp med bildningsnämndens budgetuppdrag *En likvärdig gymnasieskola*. För att kartlägga likvärdigheten på de fem kommunala gymnasieskolorna undersöktes ett antal aspekter baserat på elevfördelning och resultat.

Den tydligaste skillnaden mellan de fem skolorna är vilken programtyp eleverna på respektive skola går. Tre av Linköpings kommunala skolor hade våren 2015 endast högskoleförberedande program. Yrkesprogrammen och introduktionsprogrammen var koncentrerade till Birgittaskolan och Anders Ljungstedts gymnasium.

Genom att kartlägga elevernas sökmönster utifrån hemmahörande stadsdel konstaterades att elever från alla stadsdelar finns på samtliga skolor i Linköping men att andelen skiljer sig åt. Elever från innerstaden och de olika ytterområdena utmärker sig genom att en högre andel väljer att studera på annan ort. Kartläggningen visade även att elever från ytterområdena samt stadsdelarna Ekholmen och Skäggetorp i högre grad studerar på fristående gymnasieskolor. Genom att studera spridningen av elever utifrån stadsdelar och vald programtyp konstaterades även att ungdomar från Skäggetorp, Ryd och Berga i högre utsträckning går på introduktionsprogram. Detta satt i relation till ungdomar hemmahörande exempelvis i Hjulsbro, Innerstaden, Vidingsjö som i högre utsträckning återfinns på högskoleförberedande program. Ungdomar från ytterområdena och landsbygden är även överrepresenterade på yrkesprogrammen.

De fem gymnasieskolorna skilde sig även tydligt åt utifrån könsfördelning, andel elever med utländsk bakgrund och andelen elever med högutbildade föräldrar.

Även vid kartläggning av elevernas meritvärde från grundskolan konstaterades skillnader mellan skolorna där Folkungaskolan, Katedralskolan och Berzeliuskolan har en elevgrupp med sammantaget högre meritvärden än övriga skolor.

Slutrapporten av budgetuppdraget redovisades till bildningsnämnden i december 2015, § 172. För att uppnå det politiska målet om en likvärdig gymnasieskola identifierade referensgruppen ett antal utvecklingsområden:

- Stärka yrkesprogrammen
- Utveckla samarbete kring övergången grundskola-gymnasieskola
- Fördelningen av program på skolor
- Likvärdighet i undervisning och bedömning

Som en följd av slutrapporten för budgetuppdraget en likvärdig gymnasieskola reviderade bildningsnämnden utbildningsutbudet inför läsåret 2015/16 till att språkintröduktion kan erbjudas på samtliga kommunala gymnasieskolor. Inför läsåret 2017/18 erbjuds språkintröduktion på samtliga kommunala gymnasieskolor undantaget Birgittaskolan.

Som ett led i att stärka yrkesprogrammen tillsattes i december 2015, § 173, en yrkesprogramkommission som har verkat mellan januari 2016 till juni 2017. Kommissionens slutrapport är tematiserad utifrån nedanstående områden:

- Gymnasievalet
 - Studie- och yrkesvägledning

- Yrkesutbildningarnas kvalitet
 - Yrkeslärarna
 - Skolmiljö
- Arbetsliv i utbildning
 - Arbetsplatsförlagt lärande (APL)
 - Programråd
 - Tävlingsverksamhet inom yrkesprogram
- Utbildning till arbetsliv
 - Etablering på arbetsmarknaden
 - Vidareutbildning och yrkeshögskolan
 - Branschernas kompetensförsörjningsbehov

Rapporten ger en översikt och problematisering utifrån ovanstående områden där ett flertal förslag på åtgärder identifieras. Åtgärderna utgör sammantaget framtida förslag på insatser i syfte att stärka yrkesutbildningarna i Linköpings kommun vad gäller områdena studie- och yrkesvägledning, värdegrundsarbete, systematiskt kvalitetsarbete, tävlingsverksamhet samt yrkesutbildningarnas arbetslivskoppling inom ramen för programrådsverksamheten.

2.2 Yrkesutbildningarnas utmaningar

Utvecklingen av gymnasieskolans yrkesutbildningar har sedan införandet av den reformerade gymnasieskolan 2011 (GY11) kommit alltmer i fokus. Ett av syftena med reformen var att eleverna skulle vara bättre förberedda för arbete direkt efter utbildningens avslutande. Utbildningarna skulle knytas starkare mot arbetslivet där reformen kom att innehålla flertalet reglerade former för samverkan mellan näringslivet och utbildningssystemet.¹

I takt med en ökande politisk aktivitet kring yrkesutbildningar har Skolverket på en nationell nivå sedan införandet av GY11 kommit att få allt fler uppdrag kopplade till yrkesutbildning. Sedan 2014 har Skolverket även i uppdrag att varje år lämna en samlad redovisning och analys av myndighetens insatser inom området.² Utöver Skolverkets utökade uppdrag kopplade till yrkesutbildning har även flertalet utredningar tillsatts under de senaste åren. Inom ramen för yrkesprogramutredningen har utredningen haft till uppgift att lämna förslag som ska stärka de gymnasiala utbildningarnas kvalitet och attraktionskraft, underlätta övergången mellan skola och arbetsliv mot bakgrund av yrkesutbildningarnas roll i den nationella kompetensförsörjningen.³

Det ökande intresset för yrkesutbildningarnas utmaningar de senaste åren har sin bakgrund i den nationella utvecklingen sedan 2011 där andelen nybörjare

¹ Prop. 2008/2009:199. *Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan.*

² Skolverket (2016), *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*

³ SOU 2015:97. *Välja Yrke.*

inom gymnasieskolan i allt mindre utsträckning väljer att läsa ett yrkesförberedande program. Sett till den senaste 10-årsperioden har andelen minskat från 35 % 2006 till att 2015 endast uppgå till 24 % i riket.⁴ Att andelen elever inom gymnasieskolan som väljer att läsa yrkesprogram minskar är en trend som återfinns i hela OECD-området. I Sverige har detta sammanfallit med minskade elevkullar vilket fått långtgående konsekvenser för gymnasieskolan som helhet sett till antalet elever på yrkesprogrammen.⁵ Fördelningen av elever mellan de olika yrkesprogram har varit relativt konstant de senaste åren där det är bygg- och anläggningsprogrammet, fordons- och transportprogrammet samt el- och energiprogrammet som nationellt sett utgör de största yrkesprogrammen.⁶

2011 års reform av gymnasieskolan innebar en striktare gränsdragning mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program. Gymnasieskolans yrkesprogram beskrivs i propositionen som föregick GY11:

Yrkesprogrammen ska hålla hög kvalitet och leda till skicklighet i yrket. Tiden för karaktärsämnen ska öka. Alla utbildningar ska ge kompetens och färdigheter som leder till anställningsbarhet och förutsättningar för eget företagande samt lägga grund för fortsatta studier till exempel inom Yrkehögskolan. Yrkesutbildning ska erbjudas som skolförlagd utbildning eller som gymnasial lärlingsutbildning och leda till yrkesexamen.⁷

De dåvarande gymnasieprogrammen uppfattades som alltför likformiga. I och med reformen klargjordes programtypernas syfte där yrkesutbildningar i första hand ska vara en grund för yrkesverksamhet eller fortsatt yrkesutbildning, samtidigt som de högskoleförberedande programmen ska vara grund för fortsatt utbildning på högskolenivå. Som en konsekvens innebar reformen 2011 att elever på yrkesprogram inte per automatik skulle läsa alla de kurser som leder till grundläggande högskolebehörighet. Frågan kring grundläggande behörighet har debatterats ingående under de senaste åren och pekats av flertalet ut som en bidragande faktor till det minskade intresset för yrkesutbildningar inom gymnasieskolan. Erfarenheter från de nationella programråden för yrkesutbildningar visar dock att flertalet branscher värnar dagens omfattning av yrkeskurser där det framhålls att behörighetsgivande kurser kan äventyra de yrkeskunskaper som idag ingår i programmen.⁸

Skolverket visar i en kartläggning att elever från samhällsvetenskapsprogrammet utgör en vanlig rekryteringsbas för många branscher. Inom branscher som hotell, vård- och omsorg och transport kommer flera (22-26 %) av de unga sysselsatta idag från samhällsvetenskapsprogrammet. Samhällsvetenskapsprogrammet är även

⁴ Skolverket (2016). *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*.

⁵ SCB (2014). *Trender och prognoser 2014*.

⁶ Skolverket (2016), *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*

⁷ Prop. 2008/2009:199. Högre krav och kvalitet i den nya gymnasieskolan.

⁸ *En gymnasieutbildning för alla. Åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*. SOU 2016:77.

vanligare bland personer verksamma inom handel, detta satt i relation till exempelvis handels- och administrationsprogrammet.⁹ Att efterfrågan på handels- och administrationsprogrammet av branscherna minskat är något även gymnasieutredningen tar fasta på och föreslår att en inriktning med yrkesprofil (innehållandes karaktärsämnen inom handelsområdet) inom ramen för det högskoleförberedande ekonomiprogrammet.¹⁰

Det är tydligt att gymnasievalet för ungdomar idag är en process som påverkas av många faktorer. Ungdomarna upplever i många fall svårigheter i att överblicka all tillgänglig information om gymnasievalet, vilket försvårar möjligheten till att göra väl underbyggda val. Inflytande från aktörer som föräldrar, kamrater, studie- och yrkesvägledning och annan skolpersonal väger sammantaget in i vilket gymnasieprogram de väljer.¹¹ Att elever på yrkesprogram aktivt måste välja till kurser för att få med sig grundläggande behörighet till högskolan är således en av flera faktorer som spelar in i elevernas gymnasieval, men långt ifrån den enda.

Möjligheterna för eleverna att välja gymnasieprogram står i direkt relation med deras meritvärde från grundskolan, där elever på yrkesprogrammen generellt sett har lägre meritvärde än de elever som studerar ett högskoleförberedande program. Behörighetskraven skiljer sig även åt mellan programtyperna där yrkesprogrammen har ett krav på åtta godkända ämnen från grundskolan, i motsats till tolv för de högskoleförberedande programmen.

Skolverket understryker i en kartläggning av vad som påverkar ungdomars gymnasieval att processen är mycket mångfacetterad. Gymnasieskolans struktur, och speciellt yrkesprogrammen, innebär en tydlig precisering mot arbetsmarknadens branscher och yrken. Differentieringen inom yrkesprogrammen är naturligt starkare än inom de högskoleförberedande programmen som av eleverna ofta upplevs som mer öppna.¹² För elever som upplever att de känner sig osäkra på vilket gymnasieprogram de ska välja är det ofta lättare att välja ett högskoleförberedande program då detta val ofta ses som ett sätt att maximera framtida valmöjligheter.

Gymnasievalet är ett val som även i stor grad styrs av normer. Inom yrkesprogrammen råder en sned fördelning mellan flickor och pojkar. Nästan samtliga elever på VVS- och fastighetsprogrammet, el- och energiprogrammet är pojkar medan flickor i högre utsträckning återfinns inom hantverksprogrammet och dess olika inriktningar. Gymnasievalet som en

⁹ Skolverket (2016). *Arbetslivet efter skolan. Arbetsledares bedömning av unga medarbetares kompetens och inom vilka branscher unga arbetar*

¹⁰ *En gymnasieutbildning för alla. Åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*. SOU 2016:77.

¹¹ Skolverket (2012). *Ungdomars uppfattningar om gymnasievalet*.

¹² Ibid.

sorterande process är tydligast på yrkesprogrammen där endast ett fåtal ungdomar söker sig till ett program som domineras av motsatt kön.¹³

Linköpings fristående och kommunala gymnasieskolor är en del av hela regionens gymnasieemarknad. Som en av de större städerna i regionen attraherar Linköping många elever från de omkringliggande kommunerna. Läsåret 2017/18 finns 13 friskolor i Linköping där flertalet erbjuder olika yrkesprogram.

Skolverket genomförde under 2013 en kartläggning i syfte att undersöka hur elevernas villkor inför gymnasievalet påverkas av marknadsutvecklingen inom den svenska skolektorn. I rapporten lyfts Linköping fram som ett exempel på en regional utbildningsmarknad vilket i förlängningen tydligt inverkar elevernas gymnasieval.¹⁴

Utifrån ett antal intervjuer med elever konstateras att det stora utbudet i Linköping (och Östgötaregionen som helhet) medför att valmöjligheterna av vissa elever kan uppfattas som överväldigande. Omfattningen och karaktären av vägledningen inför gymnasievalet uppfattas även olika av flertalet av de intervjuade. Elevernas erfarenheter av studie- och yrkesvägledningen är att den kan anta ett lokalt, regionalt eller nationellt fokus på vägledningen, där variationer finns från fall till fall. Den stora mängden information som erbjuds vid gymnasieämnena upplevs även som svår att överblicka.¹⁵

I Linköping finns det ett flertal skolor som erbjuder samma gymnasieprogram vilket medför att eleverna kan välja mellan olika alternativa skolor, både kommunala och fristående. Totalt uppgick antalet möjliga val till årskurs 1 läsåret 2017/18 till 84. I Skolverkets kartläggning framkommer att den enskilda skolans rykte därför i hög utsträckning är avgörande för Linköpingselevers val av utbildning. En skolas rykte utgörs i stort av elevernas egna uppfattningar om undervisningens utförande och kvalitet men även uppfattningar om sociala relationer mellan elever och lärare. Studie- och yrkesvägledarna förmedlar i kartläggningen även att valet av gymnasieskola bland eleverna ofta handlar om särskilda värden kring vilken skolkultur som de vill identifiera sig med.

2.2.1 Yrkesutbildningar - nationella utredningar och förslag

Mot bakgrund av den nationella utvecklingen inom yrkesutbildningarna i förhållande till arbetsmarknadens behov gav regeringen i februari 2015 en särskild utredare i uppdrag att ta fram förslag för att stärka den gymnasiala yrkesutbildningarnas kvalitet och attraktionskraft.¹⁶ Utredningen resulterade i rapporten *Välja yrke* som överlämnades i november 2015. Utredningen presenterar ett flertal åtgärder i syfte att stärka yrkesutbildningarna:

- Kunskaper om arbetslivet underlättar gymnasievalet

¹³ Skolverket (2014). *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*.

¹⁴ Skolverket (2013). *Det svåra valet. Elevers val av utbildning på olika slags gymnasieemarknader*.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Regeringskansliet (2015). *Kommittédirektiv 2015:15. Tilläggsdirektiv till yrkesprogramsutredningen*

- Förtydligande av grundskolans läroplan och kursplaner gällande kunskaper om arbetslivet.
- Alla elever i grundskolan ska ges möjlighet till praktisk arbetslivsorientering (prao), antingen på en arbetsplats eller på ett yrkesprogram i gymnasieskolan.
- En utökad statlig satsning på yrkestävlingar
- Åtgärder för ökad samverkan mellan gymnasieskolan och arbetsmarknaden
 - Förtydliga och förstärk de nationella programråden
 - Inrätta ett nationellt råd för yrkesutbildning
 - Statligt stöd till lokal och regional samverkan i form av statsbidrag
 - Möjliggöra för nationella programråd och branschorganisationer att bistå Skolinspektionen i granskning och tillsyn av yrkesprogrammen
- Försöksverksamhet med branschskolor
- Lösningar på matchningsproblematiken behöver även sökas utanför gymnasieskolan
 - Ökad regional samverkan om yrkesvux
 - Fler behöriga till yrkeshögskolan genom möjlighet till behörighetskomplettering inom framförallt ramen för yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning.¹⁷

I början av 2015 tillsattes den nationella *Gymnasiutredningen*.¹⁸ Utredningens direktiv spänner över flertalet områden inom gymnasieskolan. Utifrån den statliga styrningen av gymnasieskolan återfinns i slutbetänkandet ett antal förslag med bäring på yrkesprogrammen:

- Högskolebehörigheten
 - Rätten för elever på yrkesprogram att läsa de kurser som leder till grundläggande högskolebehörighet bör stärkas. Utredningen föreslår att de kurser som leder till grundläggande behörighet ska naturligt ingå i alla yrkesprogram, med en möjlighet för eleven att välja bort dessa.
 - Eleverna ska ha rätt att läsa utökat program för att läsa kurser som leder till särskild behörighet eller yrkeskurser.
- Enhetliga behörighetskrav till nationella program
 - Utredningen föreslår att samma behörighetskrav om 12 godkända ämnen ska gälla för yrkesprogram och högskoleförberedande program.
- Yrkesutgångar på de högskoleförberedande programmen
 - Utredningen föreslår att en inriktning med kurser i karaktärsämnen mot handelsområdet införs på ekonomiprogrammet, men även kurser från industritekniska

¹⁷ SOU 2015:97. *Välja yrke*.

¹⁸ SOU 2016:77. *En gymnasieutbildning för alla. Åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning*.

programmet inom ramen för teknikprogrammet.

Ett av yrkesprogramutredningens förslag var att inrätta en *försöksverksamhet med branschskolor*. Att andelen elever som väljer att läsa ett yrkesprogram har minskat sedan införandet av GY11 samtidigt som elevkullarna har blivit mindre har inneburit stora utmaningar för skolhuvudmännen nationellt i att upprätthålla ett allsidigt utbud inom gymnasieskolan. Programmen i gymnasieskolan har sedan 2011 minskat i geografisk spridning där flera kommuner har tvingats att lägga ner utbildningar som en följd av för få sökande. Detta har framförallt drabbat yrkesutbildningarna där flera av programmen har mycket små elevunderlag, nedläggning av dessa program påverkar kompetensförsörjningen negativt i många regioner. Den 23 mars 2017 överlämnade regeringen en proposition gällande försöksverksamhet med branschskolor till riksdagen.¹⁹ Bakgrunden till förslaget beskrivs i propositionen:

Varje kommun ansvarar för att ungdomar i kommunen erbjuds en gymnasieutbildning av god kvalitet. Vilka utbildningar som erbjuds och antalet platser på respektive utbildning ska så långt det är möjligt anpassas med hänsyn till ungdomarnas önskemål. För att upprätthålla ett brett utbildningsutbud kan kommunerna, förutom att erbjuda utbildning som de själva anordnar, erbjuda utbildning som anordnas av en annan kommun eller ett landsting enligt ett samverkansavtal med en annan kommun eller ett landsting. Kommuner som har ingått ett sådant avtal bildar ett samverkansområde för utbildningen (15 kap. 30 § skollagen). En konsekvens av detta är dock att en del utpendlingskommuner har avvecklat eller minskat den egna gymnasieverksamheten. Även om elever i teorin har tillgång till ett brett utbud av utbildningar kan emellertid samverkansområdets geografiska storlek, hemkommunens läge i förhållande till övriga kommuner samt infrastrukturens utbyggnad begränsa elevernas faktiska tillgång till hela samverkansområdets utbud.²⁰

Tanken är att gymnasieeleverna ska kunna läsa huvuddelen av sin utbildning på en gymnasieskola i sin hemkommun, men där vissa yrkeskurser kommer att ges på en branschskola reglerad via avtal om entreprenad med hemkommunen. Den undervisning som ska få utföras av branschskolor är inom yrkesområden där arbetsbrist föreligger, eller utbildningar med litet elevunderlag. Försöksverksamheten med branschskolor föreslås träda i kraft den 1 augusti 2017 med tillämpning från och med läsåret 2018/19.

3 Nulägesbeskrivning och prognos

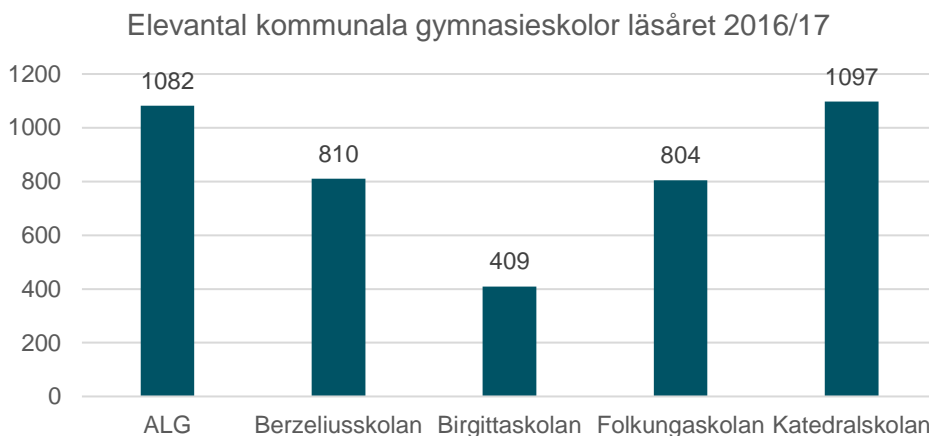
3.1 Linköpings gymnasieskolor

Det totala antalet elever som går i gymnasieskolan i Linköping uppgår läsåret 2016/17 till 6 662 elever fördelade på Linköpings 18 gymnasieskolor. Antalet

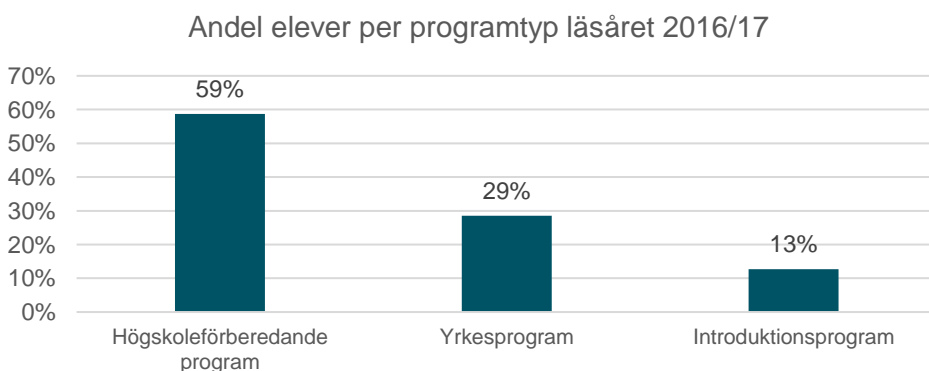
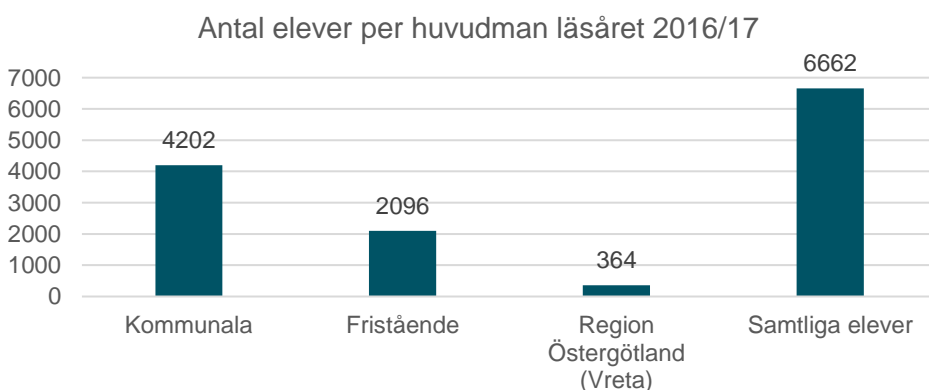
¹⁹ Prop. 2016/17:161. *En försöksverksamhet med branschskolor*

²⁰ Ibid.

elever på de kommunala skolorna uppgår till 4 202. Av samtliga elever som går i gymnasieskolan i Linköping går cirka 63 % i någon av de kommunala skolorna, medan cirka 31 % går i friskolor och cirka 5 % på Vretagymnasiet där Region Östergötland är huvudman.

De totalt 4 202 eleverna på Linköpings kommunala gymnasieskolor är fördelade enligt ovan där Katedralskolan läsåret 2016/17 är den skola med flest elever.

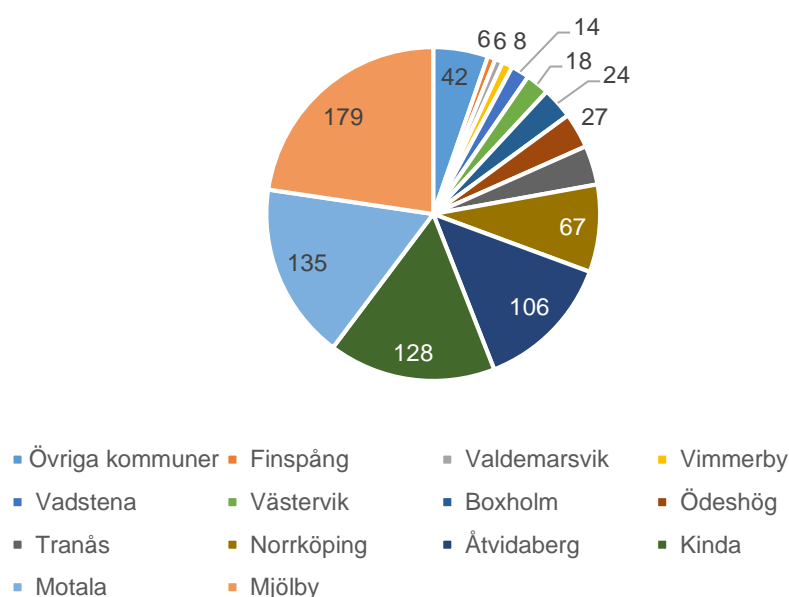

Sett till samtliga elever i gymnasieskolan i Linköping går 59 % ett högskoleförberedande program, 29 % ett yrkesprogram och resterande 13 % återfinns på något av de fem introduktionsprogrammen.

Kommunerna i Östergötland har sedan flera år tillbaka ett samverkansavtal för utbildningar inom gymnasie- och gymnasiesärskolan. Samverkansavtalet syftar till att regionen som helhet ska kunna erbjuda ett stort utbud av utbildningar. Elever från de kommuner som ingått avtalet konkurrerar om gymnasieplatser på lika villkor oavsett hemkommun och kan således fritt söka bland regionens samlade utbildningsutbud. För de mindre kommunerna i regionen är samverkansavtalet avgörande för att kunna uppfylla det lagstadgade kravet om att erbjuda gymnasieskola.²¹ Avtalet möjliggör även för mindre kommuner att deras elever får tillgång till ett större utbud av utbildningar. Länets fristående gymnasieskolor är per automatik riksrekryterande och elever antas på lika villkor oavsett hemkommun.

Inpendling till Linköpings kommunala gymnasieskolor, antal elever april 2017

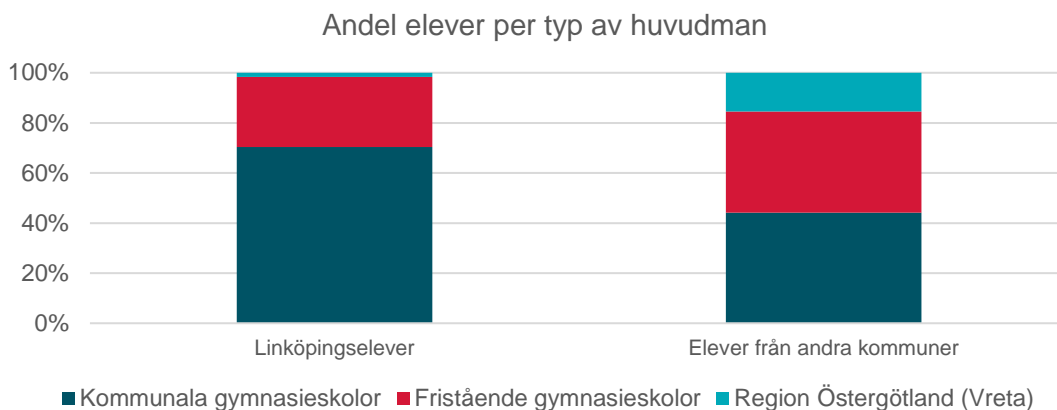
a

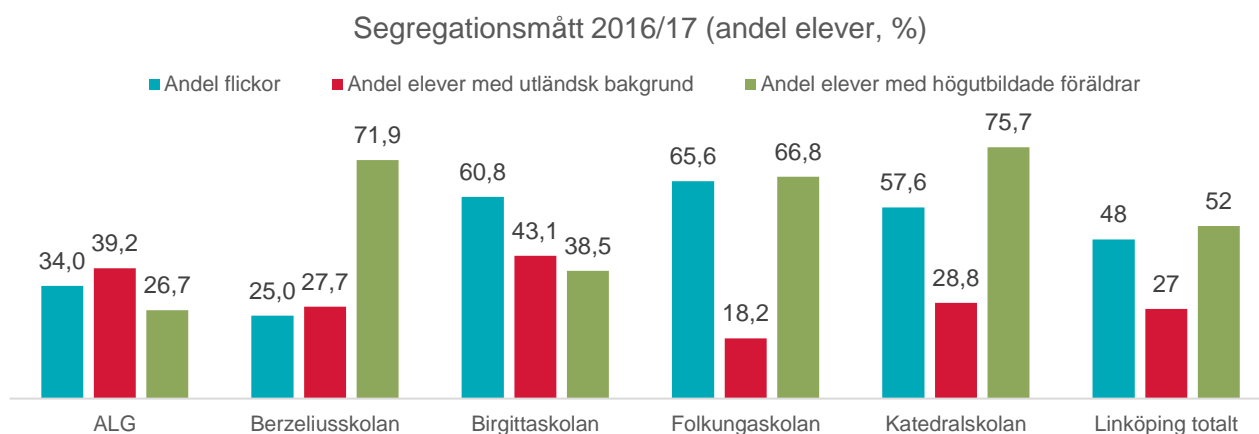
ier

Som en av de större städerna i regionen attraherar Linköping ett stort antal elever från de närliggande kommunerna. Av de totalt 6 662 elever som går i gymnasieskolan i Linköping kommer 1 859 stycken (28 %) från andra kommuner. Bland de inpendlande eleverna går 44 % i kommunala skolor, 40 % i fristående skolor samt övriga på Region Östergötland (Vretagymnasiet). Den största andelen inpendlande elever till de kommunala gymnasieskolorna kommer ifrån de närliggande kommunerna där Mjölby, Motala, Kinda och Åtvidaberg står för de största antalen.

²¹ Skollagen (2010:800). 15 kap. 30 §

Utifrån ovanstående diagram kan även utläsas att Linköpingselever i större utsträckning väljer att gå i kommunala gymnasieskolor (70 %).

De fem kommunala gymnasieskolorna skiljer sig tydligt åt vad gäller de tre nationella nyckeltalen andel flickor, andel elever med utländsk bakgrund och andel elever med högutbildade föräldrar. Andelen elever med utländsk bakgrund har ökat på flera skolor sen föregående läsår sedan språkintröduktion fördelades ut på flera av enheterna. Könsfördelningen skiljer sig tydligt mellan de kommunala enheterna där Folkungaskolan står ut med en högre andel flickor jämfört med de andra skolorna, detta satt i relation till Berzeliuskolan där huvuddelen av eleverna är pojkar.²²

3.2 Utbud gymnasie- och gymnasiesärskola

Inför läsåret 2017/18 finns det totalt 19 gymnasieskolor i Linköping. Förutom de fem kommunala skolorna finns 13 fristående gymnasieskolor samt Naturbruksgymnasiet i Region Östergötlands regi.

²² Skolverkets definitioner: Andel med utländsk bakgrund (%) Utländsk bakgrund innebär att eleverna är födda utomlands eller födda i Sverige med båda föräldrarna födda utomlands. Elever som saknar uppgift om personnummer räknas i denna statistik till elever med utländsk bakgrund, Andel med högutbildade föräldrar (%) Elever vars föräldrars högsta utbildning är eftergymnasial utbildning med minst 30 högskolepoäng.

De flesta av nationella gymnasieprogrammen erbjuds på fler än en skola. Det enda program av de totalt 18 nationella gymnasieprogram som ej erbjuds av någon huvudman i Linköping är hotell- och turismprogrammet. I Linköping finns även två riksrekryterande utbildningar; spetsutbildning inom naturvetenskap på Berzeliuskolan samt flygteknikerutbildningen på Anders Ljungstedts gymnasium. Övriga undantag från nationella program i utbudet är International Baccalaureate på Katedralskolan och särskilda varianter med waldorfinriktning inom det estetiska och det naturvetenskapliga programmet på Björkö Fria Gymnasium.

Tre av huvudmännen erbjuder nationella idrottsutbildningar (NIU):

- **Kommunala gymnasieskolor erbjuder NIU inom:** Ishockey i samarbete med LHC (pojkar), konståkning i samarbete med Linköpings Konståkningsförening och golf i samarbete med Landeryds Golfklubb.
- **Fria Läroverken erbjuder NIU inom:** Innebandy, handboll, fotboll och ishockey i samarbete med LHC (flickor).
- **Naturbruksgymnasiet erbjuder NIU inom:** Ridsport.

Utbildningsutbud gymnasieskolorna i Linköping läsåret 2017/18

Program	Kommunala/landsting gymnasieskolor	Fristående gymnasieskolor
Barn- och fritidsprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium	Fria Läroverken
Bygg- och anläggningsprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium	Hagströmska, Praktiska gymnasiet
Ekonomiprogrammet	Folkungaskolan, Katedralskolan	Fria Läroverken, Jensen gymnasium, Klara Gymnasium, Thoren Business School, Drottning Blankas Gymnasieskola
El- och energiprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium	Framtidsgymnasiet, MTU Gymnasium, Praktiska gymnasiet, Realgymnasiet, Yrkesgymnasiet
Estetiska programmet	Folkungaskolan	Björkö Fria Gymnasium, Klara Gymnasium, MTU Gymnasium
Flygteknikerutbildningen	Anders Ljungstedts gymnasium	
Fordons- och transportprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium, Naturbruksgymnasiet	Hagströmska, Praktiska gymnasiet, Yrkesgymnasiet
Handels- och administrationsprogrammet		Klara Gymnasium, Thoren Business School, Yrkesgymnasiet
Hantverksprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium, Naturbruksgymnasiet	Praktiska gymnasiet, Yrkesgymnasiet
Hotell- och turismprogrammet		
Humanistiska programmet	Katedralskolan	
Industri tekniska programmet	Anders Ljungstedts gymnasium	Framtidsgymnasiet
International Baccalaureate	Katedralskolan	
Naturbruksprogrammet	Naturbruksgymnasiet	Praktiska gymnasiet, Realgymnasiet
Naturvetenskapsprogrammet	Berzeliuskolan, Birgittaskolan, Katedralskolan	Björkö Fria Gymnasium, Fria Läroverken, Klara Gymnasium

Restaurang- och livsmedelsprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium	
Samhällsvetenskapsprogrammet	Birgittaskolan, Folkungaskolan, Katedralskolan	Fria Läroverken, Jensen gymnasium, Klara Gymnasium, Thoren Business School, Drottning Blankas Gymnasieskola
Teknikprogrammet	Berzeliusskolan	Framtidsgymnasiet, Fria Läroverken, LBS Kreativa Gymnasiet, Realgymnasiet
VVS- och fastighetsprogrammet	Anders Ljungstedts gymnasium	Praktiska gymnasiet, Yrkesgymnasiet
Vård- och omsorgsprogrammet	Birgittaskolan	Yrkesgymnasiet, Drottning Blankas Gymnasieskola

Gymnasiesärskolan består av nio nationella program och ett individuellt program. På de kommunala skolorna är gymnasiesärskolan förlagd till två enheter, Berzeliusskolan och Anders Ljungstedts gymnasium. Läsåret 2017/18 erbjuds följande gymnasiesärskoleprogram på de kommunala gymnasieskolorna:

Anders Ljungstedts gymnasium

- programmet för administration, handel och varuhantering
- programmet för fastighet, anläggning och byggnation
- programmet för fordonsvård och godshantering
- programmet för hotell, restaurang och bageri
- programmet för hälsa, vård och omsorg

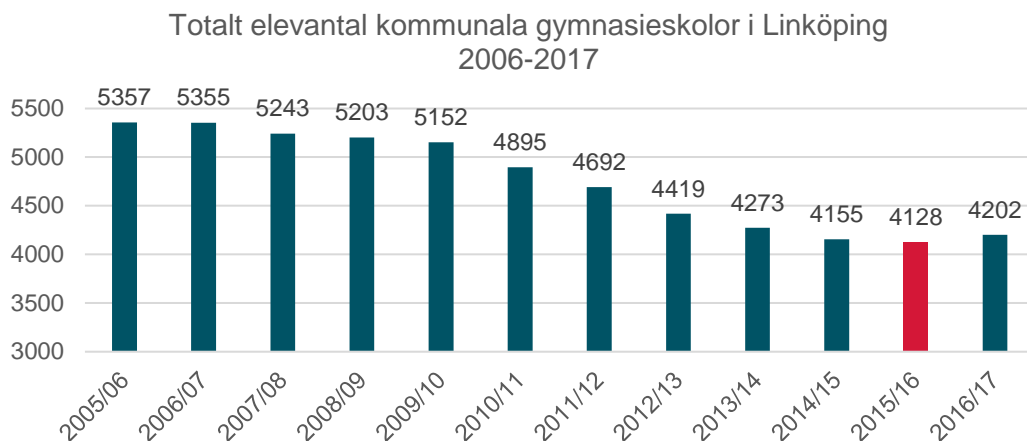
Berzeliusskolan

- programmet för estetiska verksamheter
- programmet för samhälle, natur och språk
- individuellt program

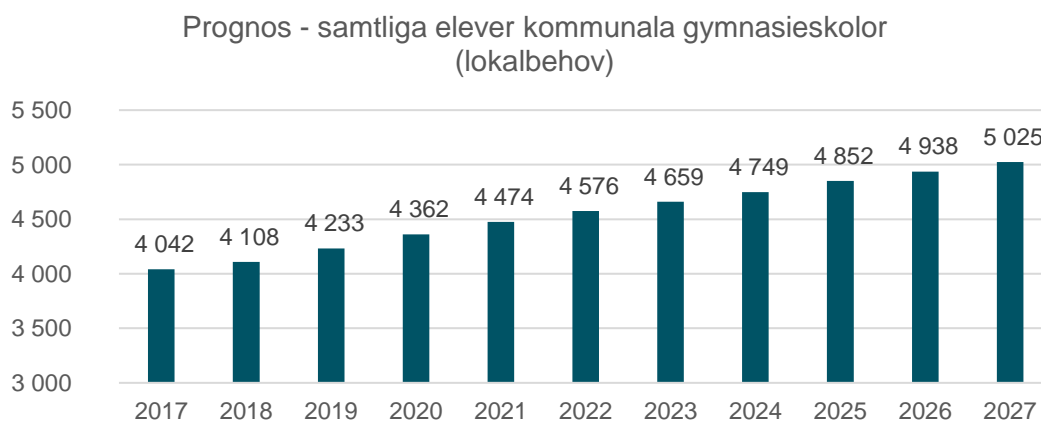
På Vretagymnasiet (Naturbruksgymnasiet) erbjuds även det nationella gymnasiesärskoleprogrammet för skog, mark och djur.

3.3 Elevdemografi

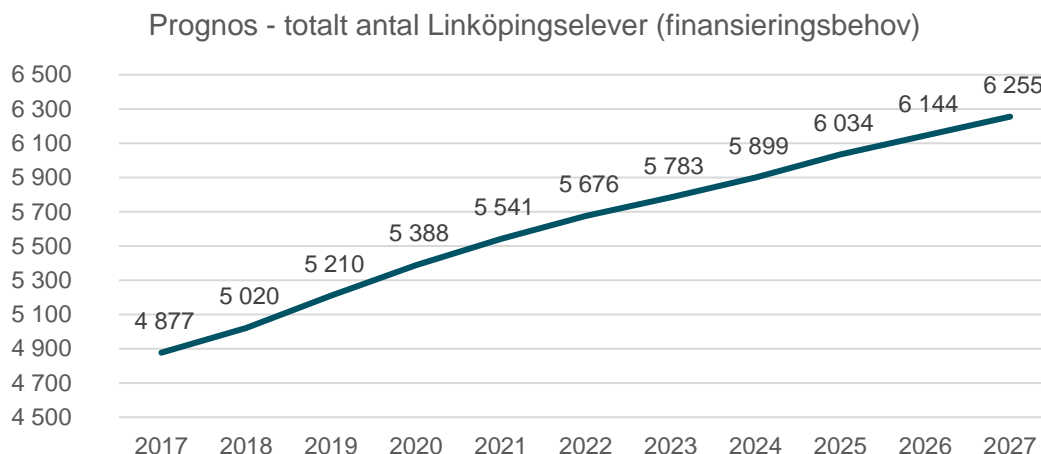
Antalet elever i gymnasieskolan har de senaste 12 åren minskat kraftigt där ett en lägstanivå nåddes läsåret 2015/16 med 4 128 elever. Lsåret 2005/06 gick 5 357 elever i de kommunala gymnasieskolorna i Linköping, inkluderat elever från andra kommuner. Nuvarande läsåret har elevantalet återigen börjat öka där det totalt nu finns 4 202 elever på någon av de fem kommunala gymnasieskolorna.

Den demografiska nedgången av elever inom gymnasieskolan har inneburit att bildningsnämnden under flera år behövt anpassa lokalbeståndet utifrån ett sjunkande elevantal.

Ovanstående diagram utgör en prognos av samtliga elever i kommunala gymnasieskolor, vilket även innefattar inpendlande elever från andra kommuner. I prognosen ingår inte asylsökande elever. 2017 uppgår dessa till cirka 200 elever. Prognosen utgör ett underlag för bildningsnämndens sammantagna behov av utbildningsplatser. Vid planering av framtida utbildningsplatser inom gymnasieskolan i Linköping behöver även inpendling beaktas mot bakgrund av Östergötlands samverkansavtal för gymnasie- och gymnasiesärskola.

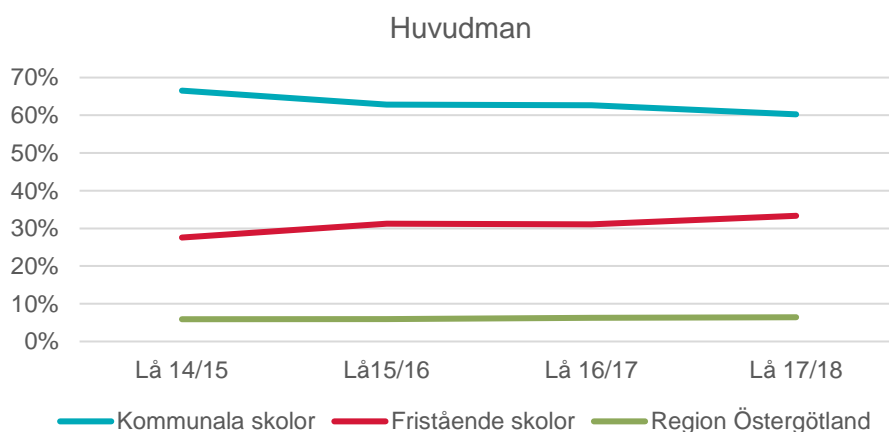

Ovanstående diagram visar en prognos över det totala antalet Linköpingselever, oavsett vilken skola de går i. Prognosen beskriver Linköpings kommuns finansieringsbehov, detta innebär samtliga Linköpingselever i kommunala och fristående gymnasieskolor i Linköping samt Linköpingselever som går i gymnasieskolan i andra kommuner och på Region Östergötlands utbildningar på Naturbruksgymnasiet.

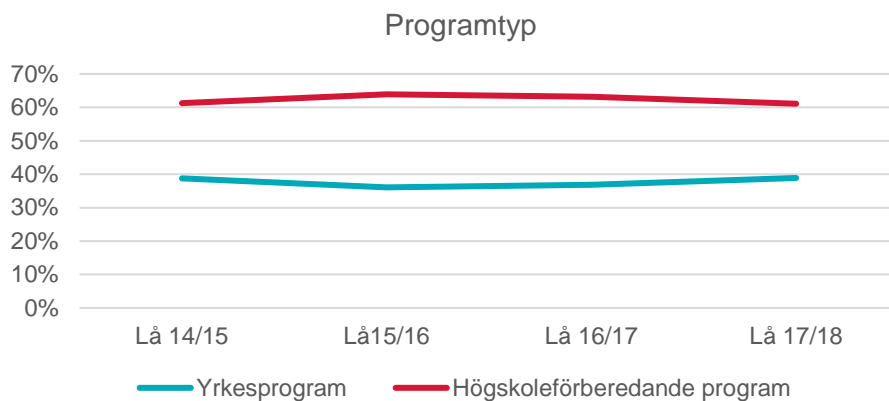
Under den kommande 10-årsperioden prognostiseras en relativt stor elevökning inom gymnasieskolan där bildningsnämnden behöver tillskapa nya utbildningsplatser.

3.4 Sökbild och platsantal

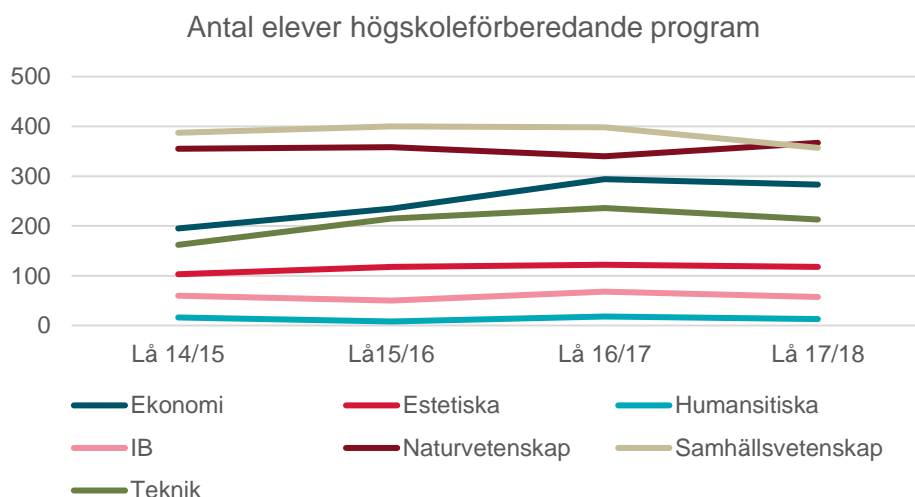
Den 1 maj avslutades årets omvalsperiod inför årskurs 1 läsåret 2017/18. Omvalsperioden är den period efter den preliminära antagningen då eleverna har möjlighet att ändra sin ansökan och de som elever som ännu inte gjort någon ansökan har möjlighet att göra en. Efter omvalsperioden har 2 304 elever sökt ett nationellt program eller ett programinriktat introduktionsprogram i första hand på någon skola belägen i Linköpings kommun. Av de sökande kommer 70 % från Linköpings kommun. Detta är en högre andel än tidigare år väljer att studera på hemorten. En annan förändring mot tidigare år är att en större andel har valt en fristående skola i första hand och att en större andel valt ett yrkesförberedande program i första hand.

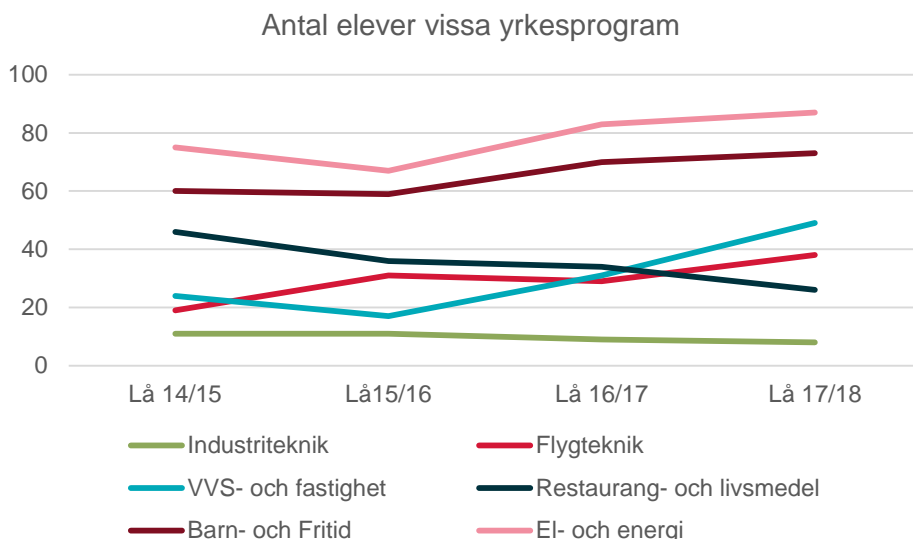
Ovan visas andel slutligt förstahandssökande fördelat per typ av huvudman under de senaste fyra åren. Kommunala skolor har tappat andelar till fristående skolor. Det har under perioden tillkommit fler utbildningsalternativ på de fristående skolorna.

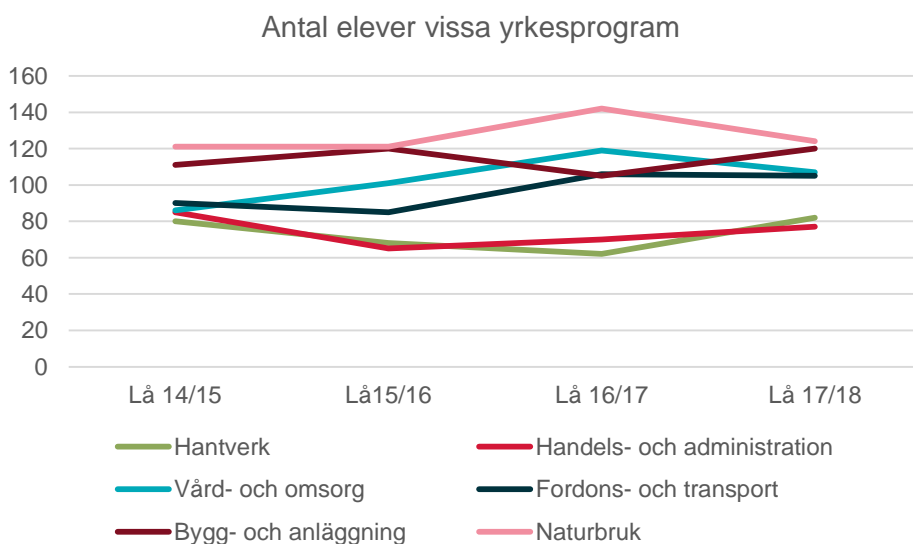
Ovan visas andel slutligt förstahandssökande fördelat per programtyp. Diagrammet visar att yrkesprogrammen ökar något igen efter den nedgång som har varit sedan gymnasiereformen 2011.

Ovan visas antal slutligt förstahandssökande fördelat per program för de högskoleförberedande programmen. Efter flera år av successivt fler sökande på ekonomiprogrammet och på teknikprogrammet får dessa program nu färre sökande. Naturvetenskapsprogrammet är nu det program med flest förstahandssökande.

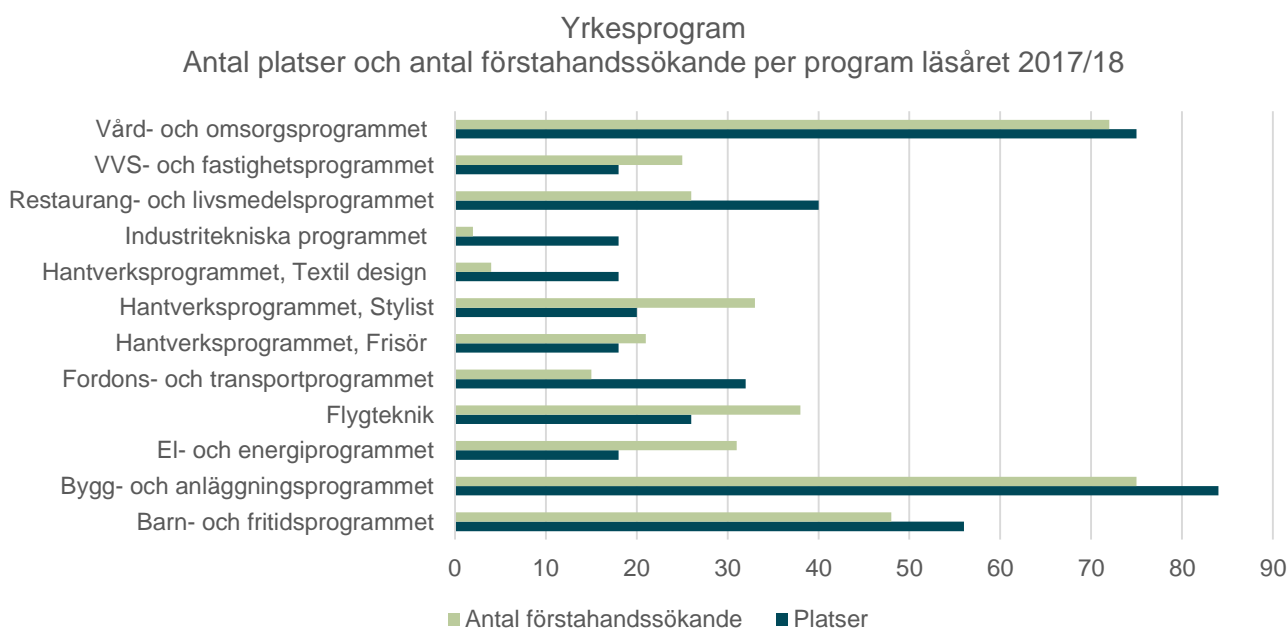
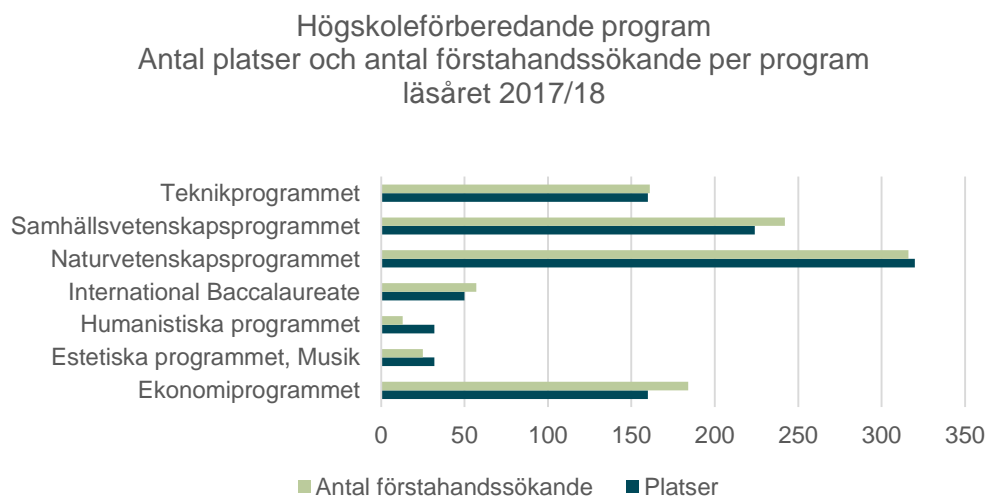
Ovan visas antal slutligt förstahandssökande fördelat per program för hälften av yrkesprogrammen. Flera av programmen har ett ökande antal förstahandssökande. Framförallt har VVS- och fastighetsprogrammet en stor procentuell ökning. Restaurang- och livsmedelsprogrammet har ett successivt sjunkande antal förstahandssökande. Programmet erbjuds endast på Anders Ljungstedts gymnasium.

Ovan visas antal slutligt förstahandssökande fördelat per program för hälften av yrkesprogrammen.

I dagsläget är det 1 388 förstahandssökande till 1 401 platser på de kommunala skolorna. Det är ett överskott av platser på de flesta yrkesprogram och ett underskott av platser på framförallt ekonomiprogrammet på Katedralskolan och Folkungaskolan, naturvetenskapsprogrammet på Katedralskolan och samhällsvetenskapsprogrammet på Katedralskolan. Det är ett mindre

underskott på platser på högskoleförberedande program än tidigare år mestadels beroende på att Folkungaskolan har färre förstahandssökande.

De två ovanstående diagrammen visar antalet platser mot antal förstahandssökande för kommunala gymnasieskolor läsåret 2017/18. De högskoleförberedande programmen teknikprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet, IB-programmet och ekonomiprogrammet har fler sökande än tillgängliga platser. Trots årets ökning av sökande till yrkesprogrammen understiger antalet sökande på flera program antalet platser. VVS- och fastighetsprogrammet, frisör och stylist inom hantverksprogrammet, flygteknikerutbildningen och el- och energiprogrammet har inför läsåret 2017/18 fler sökande än platser.

Det finns uppenbara svårigheter med att prognosticera antalet sökande per program då det är allt för många parametrar som avgör hur sökbilden för ett program blir. Många elever gör i förstahand inte ett programval utan ett skolval

och då är det avgörande vilka program som erbjuds på den skola man vill gå på. Förutom att många elever gör skolval och inte programval så styr inte bildningsnämnden över hela det utbud som finns på skolmarknaden i Linköping. Många av de fristående skolorna har till Skolinspektionen ansökt om att få erbjuda fler program och flera nya skolor vill etablera sig i Linköping inför läsåret 2018/19. I samverkansområdet kan kommunerna även ta beslut som påverkar in- och utpendling av gymnasieelever.

4 Gymnasieskolan

4.1 Framtidens gymnasieskola

Den kommande elevökningen inom gymnasieskolan samt utmaningar i form av Anders Ljungstedts gymnasiums framtid och byggandet av Nya Kungsberget innebär att gymnasieskolan i Linköping de kommande åren står inför ett relativt stort omställnings- och utvecklingsbehov. Skolpersonal och elever utgör en avgörande part vid kommande förändringar. Inom ramen för utredningsuppdraget genomfördes därför under våren 2017 ett antal aktiviteter i syfte att informera och fånga upp goda idéer från ett antal representanter inom skolan:

- Workshop med rektorer och enhetschefer på de kommunala gymnasieskolorna
- Enkätundersökning riktad till samtliga lärare inom gymnasieskolan samt övriga personalkategorier
- Enkätundersökning till nuvarande år 9 elever
- Fokusgrupp med fackliga representanter
- Fokusgrupper med lärare från samtliga nationella gymnasieprogram samt övriga personalkategorier på skolorna
- Fokusgrupp med gymnasieskolornas elevkårer

4.1.1 Enkätundersökningar

Personal på kommunala gymnasieskolor

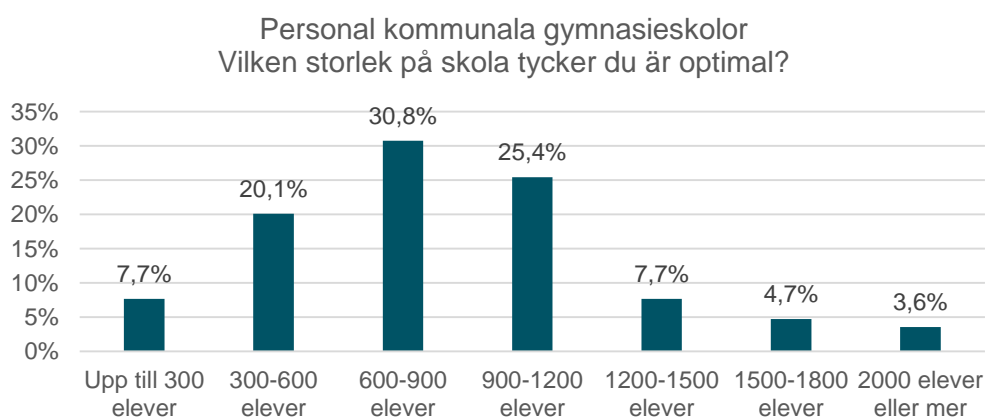
Enkätundersökningen distribuerades till samtlig personal på de kommunala gymnasieskolorna under våren 2017, totalt svarade 178 personer. Frågeställningarna i enkäten kretsade kring vad som kännetecknar en attraktiv skola, hur bildningsnämnden och skolan kan bidra till en minskad segregation, samverkan mellan nationella gymnasieprogram, lokalbehov mot bakgrund av modernisering och förändrade arbetssätt samt hur stora gymnasieskolor bör vara. I samband med enkäten fick även deltagarna möjlighet att anmäla intresse till att delta i fokusgruppsamtal.

Flera svaranden i enkäten lyfter fram lokalernas utformning som en viktig aspekt av vad som kännetecknar en attraktiv skola. Andra kvalitativa delar kopplade till skolans lokaler som beskrivs är moderna ändamålsenliga

undervisningslokaler för utbildningarna, modern utrustning, goda kommunikationsmöjligheter och närhet till centrum/resecentrum, ett bra skolbibliotek samt att skolornas lokaler behöver ge goda förutsättningar för det förändrade arbetssätt som följer av digitaliseringen.

När det kommer till vad som gör en skola attraktiv för eleverna understryks även att skolans rykte och identitet i förhållande till andra skolor spelar stor roll vad gäller hur attraktiv den uppfattas. Att antalet elever som söker skolans utbildningar överstiger antalet platser som erbjuds ses både som en garant för skolans attraktivitet, men påverkar även skolans rykte och attraktivitet bland ungdomarna inför gymnasievalet.

I enkätsvaren framkommer även att skolans inre organisation med ledning och övrig personal enligt de svarande spelar en avgörande roll för skolans attraktivitet. Även frågor kopplade till arbetsmiljö och trygghet återkommer vid beskrivningar av vad som inverkar på huruvida en skola uppfattas av elever och personal.

I enkäten tillfrågades även personalen vilken storlek på skola som de ansåg vara optimal. Ur ovanstående diagram kan utläsas att flertalet av de tillfrågade anger att en skola i spannet 600-900 elever är optimal, lärare och övriga personalkategorier menar således att en mindre gymnasieskola är att föredra. Detta går att ställa i relation till hur stora skolenheter som idag finns inom gymnasieskolan där flera av enheterna har ett elevantal kring 1000 elever.

Digitaliseringen av gymnasieskolan återfinns ett flertal gånger som en utmaning i de svar som rör moderniseringsbehov av programmen. Utmaningarna utgörs dels av personalens behov av kompetensutveckling för att till fullo kunna hänga med i utvecklingen av digitala verktyg för lärande. Digitaliseringen ses även utifrån ett helhetsperspektiv där grundskolan i många fall kommit längre i utvecklingen och att det är av vikt att lärarna ges förutsättningar till att öka sin kunskap om digitala verktyg och hjälpmedel för lärande. En återkommande synpunkt från skolorna är även att infrastrukturen i form av exempelvis nätverkskapacitet, möjlighet till laddning av mobila enheter samt interaktiva tavlor utgör viktiga förutsättningar för att digitalisera undervisningen. Inom yrkesprogrammen återfinns även krav på att anpassa undervisningens innehåll och metodik mot bakgrund av den digitala utvecklingen inom respektive bransch, i olika utsträckning.

Vid utformning av nya lokaler för yrkesprogram understryks även att utbildningslokalerna behöver anpassas enligt branschstandarder för att utbildningen i så stor utsträckning som möjligt ska spegla ungdomarnas kommande arbetsliv. Lokalutformningen spelar en viktig roll för utbildningarnas arbetsmarknadsrelevans utifrån ett kvalitetsperspektiv.

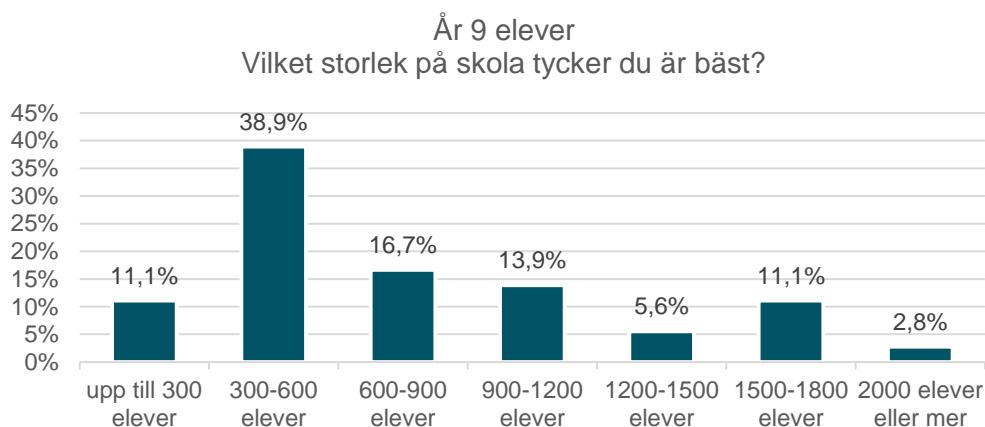
Flera av de befintliga gymnasieskolorna är gamla och lokalerna upplevs ofta mindre flexibla vad gäller olika rumstyper. Grupprum och tillgång till olika storlekar på klassrum lyfts i enkätsvaren fram som viktiga delar vid planering av framtida skollokaler. Även okonventionella lokaltyper i form av centrala gemensamma ytor för workshops, samverkan och kreativt skapande oberoende av program lyfts fram som exempel på moderna lokalutformningar inom skolan. En hög beläggningsgrad på gymnasieskolorna anses motverka flexibel lokalanvändning bland lärarna, då detta innebär att extra lokaler måste finnas vid behov. Representanter från vissa program påvisar vikten av att det fortsatt finns tillgång till datorsalar då Chromebooks inte fullt täcker samtliga behov som inom alla kurser och program. Respondenterna lyfter även fram vikten av bra utformade lärararbetsplatser. På yrkesprogrammen efterfrågas närhet mellan teorisalar för gymnasiegemensamma ämnen och yrkessalarna i syfte att ge goda förutsättningar till infärgning mellan utbildningarnas teoretiska och praktiska delar.

I enkäten för lärare och övriga personalkategorier ställdes även frågan kring hur segregationen inom gymnasieskolan i Linköping kan motverkas. Flertalet av de tillfrågade tar upp problematiken som följer av att yrkesprogrammen i stor utsträckning är centrerade på en gymnasieskola (undantaget Birgittaskolan). Yrkesprogrammen har inte samma behörighetskrav som de högskoleförberedande och skiljer sig vad gäller lägsta meritvärde i gymnasieantagningen. Elever med låga meritvärden från år 9 återfinns i regel på yrkesprogrammen. Genom att blanda yrkesprogram och högskoleförberedande program blandas elever med olika studiebakgrund vilket antas bidra till en minskad segregation mellan gymnasieskolorna. Även spridning av introduktionsprogrammen lyfts fram som en åtgärd för att minska segregationen inom gymnasieskolan, där flera refererar till bildningsnämndens beslut om att förlägga språkintrouktion på flera av gymnasieskolorna. Skolornas respektive programutbud anses här även påverka skolans status bland gymnasieungdomarna. En ytterligare åtgärd för att minska segregationen inom gymnasieskolan är att öka samverkan mellan kommunens gymnasieskolor, exempelvis genom att låta elever läsa kurser på andra skolor inom ramen för det individuella valet. Vissa av gymnasieprogrammen har ojämn könsfördelning, insatser i marknadsföring för att locka exempelvis flickor till teknikprogrammet ses som önskvärt i syfte att minska segregationen.

Samlokalisering och kombinationer av gymnasieprogram över programtypsgränserna ses som ett sätt att minska segregationen, men även att det finns mervärden av att vissa program är förlagda på samma skola vad gäller samverkan. Här återfinns exempel på kombinationer som teknikprogrammet-flygteknikerutbildningen-industritekniska programmet, ekonomiprogrammet-handels- och administrationsprogrammet, naturvetenskapliga programmet-vård- och omsorgsprogrammet med flera.

Elever år nio

Enkätundersökningen till år 9 elever distribuerades under våren 2017 till fyra grundskolor, tre kommunala och en fristående skola. Antalet svarande uppgick endast till 36 stycken vilket medför att resultatet behöver tolkas med försiktighet. Eleverna hade vid datainsamlingen genomfört sin preliminära ansökan till gymnasieskolan. Det finns en god spridning mellan högskoleförberedande program och yrkesprogram vad gäller elevernas gymnasieval inför 2017/18 bland de som svarat på enkäten.

Av ovanstående diagram kan utläsas att år 9 eleverna uppvisar en liknande tendens som personalen på de kommunala gymnasieskolorna i föredra en mindre gymnasieskola framför större enheter, där 38,9 % av de svarande föredrar en skola mellan 300 – 600 elever.

En majoritet av år 9 eleverna framhåller att det är ganska viktigt eller mycket viktigt att det finns flera typer av program på en gymnasieskola. Detta överensstämmer med i viss mån med vad som framfördes i enkäten riktad mot personal på de kommunala gymnasieskolorna vad gäller blandning av program.

På frågan hur viktigt det är att det finns ungefär lika mycket flickor som pojkar på gymnasieskolor är svaren mer spridda, men där en majoritet av de tillfrågade ändå anser att det är ganska viktigt eller mycket viktigt.

4.1.2 Fokusgrupper

Fokusgrupperna genomfördes under april 2017 med de personer som anmält intresse genom enkäten och genom riktade inbjudningar till små personalkategorier. Tillfällen organiserades per program för lärare och per yrkeskategori för övrig personal. Representanter från samtliga nationella program har getts möjlighet till deltagande (även representanter från program som för närvarande inte finns i programutbudet på någon av de kommunala gymnasieskolorna). Fokusgrupper har genomförts med representanter från följande grupper:

Nationella program

El- och energiprogrammet
Samhällsvetenskapliga programmet
Naturvetenskapliga programmet
Ekonomiprogrammet

Övriga grupper

Fackliga representanter
Skolsköterskor
Kuratorer och Psykologer
Ekonomer

Vård- och omsorgsprogrammet	Studie- och yrkesvägledare
Hantverksprogrammet	IVAS och RH
VVS- och fastighetsprogrammet	Administrativa assistenter
Flygteknikerutbildningen	Vaktmästare
Estetiska programmet	Bibliotekarier
Teknikprogrammet	HR-konsulter
Industri tekniska programmet	Elevkårer
Handels- och administrationsprogrammet	
Hotell- och turismprogrammet	

I syfte att stödja fokusgruppernas diskussioner genomfördes dessa med hjälp av en intervjuguide tematiserad kring tre övergripande frågeområden:

- **Yttre aspekter**
 - Under denna punkt behandlades frågor gällande placering av skolor, storlek samt lokalernas utformning.
- **Inre aspekter**
 - Under denna punkt diskuterades frågor kring att motverka gymnasieskolornas segregation, samlokalisering/samverkan mellan gymnasieprogram, programutbud, Nya Kungsberget samt åtgärder i syfte att stärka gymnasieskolans attraktionskraft.
- **Extern samverkan**
 - Denna punkt behandlade olika frågor av extern samverkan som exempelvis samverkan med branscher, regional samverkan mellan kommuner, samverkan mellan skolor, samverkan med universitet och högskola med mera.

Yttre aspekter (fysisk placering, storlek, utformning, placering)

De flesta av deltagarna på fokusgrupperna framhåller att framtida gymnasieskolor behöver vara centralt placerade, vilket även ses som en fördel för befintliga enheter och att det är gångavstånd mellan dessa. 28 % av eleverna i kommunala gymnasieskolor pendlar dagligen från närliggande kommuner vilket ställer krav på att skolorna ligger i närhet av resecentrum, alternativt att det finns goda kollektivtrafikförbindelser i de fall de placeras i ytterområden. Centrala lokaliseringar av gymnasieskolor bidrar även till att skolan blir naturlig del av stadsbilden vilket framförs som positivt. På fråga om yrkesprogrammen skulle tjäna på att lokaliseras i närhet av branscher och företag ställer sig flera av de deltagarna negativa. Här menar flera att företag kan flytta och det istället är viktigare att arbeta med långsiktiga relationer mellan utbildningarna och företagen på andra sätt, exempelvis genom programråden eller personliga kontakter. Var en skola är placerad inverkar generellt på hur attraktiv den uppfattas av eleverna. Dock är detta något som varierar från program till program där skolans placering påverkar elevernas gymnasieval i olika utsträckning.

När det kommer till storlek på skola bekräftas bilden från enkäterna där flera deltagare på fokusgrupperna uttrycker att de föredrar något mindre enheter än vad som finns idag. Representanter från vissa program uttrycker även att vissa av de befintliga skolenheterna idag har ett för stort elevantal i relation till skolornas kapacitet. När det gäller framtida gymnasieskolor spelar

utformningen en stor roll i hur stor en skola uppfattas. Det saknas idag ett kommunalt alternativ i form av en mindre gymnasieskola. Deltagare i fokusgrupperna framför bland annat att detta skulle kunna vara en fördel för de elever som söker ett mindre sammanhang och kanske väljer bort befintliga alternativ på grund av storleken på dessa. Den mindre skolan ses även som positiv för elever med olika former av neuropsykiatriska funktionsnedsättningar där en stor skola ofta kan vara problematisk.

Flertalet av deltagarna på fokusgrupperna efterfrågar mer flexibla lokaler där användningsområdena kan variera beroende på situation. En blandning av rumstyper i form av grupprum, mindre/större klassrum, miniaulor ger möjlighet att anpassa undervisningen efter elevgruppen och ämne i större utsträckning än vad som idag är möjligt med befintliga skolors traditionella utformning. Moderna skollokaler behöver även vara utformade för att ge förutsättningar till digitaliseringen vad gäller exempelvis eluttag, interaktiva lärverktyg, projektorer och annan infrastruktur. Flertal yrkesprogram kräver specifika utbildningslokaler där dessa behöver vara anpassade efter en branschstandard som uppdateras löpande. Inom vissa program behöver olika moment i utbildningen även leva upp till de säkerhetskrav som finns inom de olika branscherna.

Flertal av de deltagande grupperna understryker vikten av lokalernas utformning i relation till elevernas trygghet på skolan. Här ses gärna en skola utformad kring större, överblickbara ytor och där antalet korridorer minimeras. Samtidigt behöver framtida lokalutformning beakta vissa elevgruppers behov av ett mindre sammanhang. Lokalutformningen ska bidra till interaktion mellan lärare och elever, detta innebär även att det är viktigt att tänka på var arbetsrum och administration placeras i relation till undervisningssalar. Att skolledningen placeras mitt i skolan ges här som ett exempel.

Inre aspekter (innehåll, samverkan och samlokalisering, segregation)

Majoritetens samverkansprogram för mandatperioden 2015-2018 understryker att gymnasieskolan ska ha ett tydligt mål att motverka segregation. Det stora antalet nationella program med tillhörande inriktningar innebär en tydlig inbördes differentiering där gymnasievalet ofta blir en sorterande process. Möjligheterna för eleverna att välja gymnasieprogram står i direkt relation med deras meritvärde från grundskolan, där elever på yrkesprogrammen generellt sett har lägre meritvärde än de elever som studerar ett högskoleförberedande program. Ett av nämndens verktyg för att motverka segregation i gymnasieskolan är hur programmen är fördelade på de olika gymnasieskolorna.

Deltagare från fokusgrupperna lyfter fram problematiken vad gäller den nuvarande programfördelningen på de kommunala gymnasieskolorna. Att yrkesprogram endast finns representerade på två av kommunens gymnasieenheter där den ena är en utpräglad yrkesskola ses som bidragande till kommunala gymnasieskolornas segregation. Genom att blanda programtyper på de olika gymnasieskolorna skulle detta innebära en större integration mellan elever med olika bakgrunder. Att på en skola både ha yrkesprogram och högskoleförberedande program kan även vara ett sätt att minska avhoppen, detta då elever som inte klarar sina studier på ett högskoleförberedande ges möjlighet att byta till ett yrkesprogram, utan att behöva byta skola. Genom

detta ges en möjlighet för eleven att klara sin gymnasieexamen på sin ursprungsskola och inte behöva byta skolmiljö. Utbyte och samverkan mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program ses även som positivt i syfte att minska segregationen, såväl som att bidra till en mer kvalitativ utbildning, vilket möjliggörs i större utsträckning om programmen är lokaliserade på samma skola. Representanter från vissa program framför dock att en större spridning yrkesprogrammen på fler skolor inte är eftersträfvansvärd, detta då de högskoleförberedande programmen har mer gemensamt vad gäller innehåll och utformning.

Två av de kommunala gymnasieskolorna är idag så kallade blandskolor som kombinerar grundskola-gymnasieskola. Det råder varierande åsikter bland deltagarna på fokusgrupperna kring denna organisering där flera dock ser fördelar. Fördelningen mellan de båda skolformerna vad gäller elevantal bör vara relativt jämn. Det understryks dock att organiseringen kan uppfattas negativt av de elever som vill ha en tydlig stadiövergång mellan skolformerna grundskola-gymnasieskola. En annan kombination är gymnasieskola-vuxenutbildning som idag återfinns på två av de kommunala enheterna. Även här varierar åsikterna kring att kombinera två skolformer under samma enhet. En allt för stor andel av vuxenutbildning kan medföra att gymnasieskolan isoleras på skolan vilket anses negativt för attraktionskraft och kvalitet. Flera deltagare framhåller att det är positivt att gymnasieskolan integreras på gymnasieskolorna, detta både utifrån ett integrationsperspektiv såväl som samverkan och utbyte kring de yrkesinriktningar som finns inom de båda skolformerna.

En fråga som tagits upp i fokusgrupperna är samlokaliseringar av gymnasieprogram och eventuella synergieffekter vad gäller samverkan och utbyte. Följande kombinationer av högskoleförberedande program och yrkesprogram har behandlats:

- Ekonomiprogrammet, handels- och administrationsprogrammet och samhällsvetenskapliga programmet
- Teknikprogrammet, industritekniska programmet, el- och energiprogrammet och flygteknikerutbildningen
- Naturvetenskapliga programmet, vård- och omsorgsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och barn- och fritidsprogrammet
- VVS- och fastighetsprogrammet och teknikprogrammet
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet, hotell- och turismprogrammet, handels- och administrationsprogrammet och ekonomiprogrammet
- Handels- och administrationsprogrammet, Hantverksprogrammet och ekonomiprogrammet

De stora elevvolymerna återfinns framförallt på de högskoleförberedande programmen naturvetenskapliga programmet, samhällsvetenskapliga programmet, ekonomiprogrammet och teknikprogrammet. Flera av dessa program finns idag på flera av de kommunala gymnasieskolorna. För att möta den kommande elevökningen inom gymnasieskolan är det nödvändigt att dessa program behöver finnas på fler än en skola. I fokusgrupperna framkommer att det lätt blir en statusuppdelning mellan de olika skolorna och de olika

programmen. Genom att särskilja programmen via profileringar, dess olika inriktningar eller framhålla programmet i relation till en skolas kombination av flera gymnasieprogram möjliggörs en tydlighet för eleverna inför gymnasievalet och de olika skolornas utbud. Flera efterfrågar även ett ökat samarbete mellan de kommunala gymnasieskolorna för att kunna hitta vägar för gemensam utveckling.

Vid diskussioner om vad som kännetecknar en attraktiv gymnasieskola framkommer flera olika förslag i fokusgrupperna. Olika former av profileringar ses som ett sätt att stärka attraktionskraften för enskilda skolor och program. Som exempel här återfinns olika former av idrottsprofileringar, exempelvis genom nationellt godkända idrottsutbildningar (NIU), riksrekryterande idrottsutbildningar (RIG) eller lokala profiler. Grundskolan har på senare år startat flera profiler inom idrott, något som saknas på gymnasieskolan förutom de nationellt godkända idrottsutbildningar som erbjuds i Linköping. Idrottsprofileringar skulle kunna vara en attraktiv väg för elever som vill kombinera studier inom gymnasieskolan med idrottsutövande. Andra exempel som behandlats i fokusgrupperna är profileringar gentemot entreprenörskap eller internationalisering vilket skulle kunna öka attraktiviteten för flera program och utbildningar.

I Linköping finns det ett flertalet skolor som erbjuder samma gymnasieprogram, både fristående och kommunala. Gymnasievalet påverkas i hög grad av skolornas varumärke och rykte. Flera deltagare i fokusgrupperna upplever att de befintliga gymnasieskolors rykte eller skolidentitet i stor grad påverkar hur många elever som söker till skolan. En skolas rykte utgörs i stort av elevernas egna uppfattningar om undervisningens utförande och kvalitet men även uppfattningar om sociala relationer mellan elever och lärare. Även skolans lokalisering och lokalernas utformning inverkar på en skolas sammantagna attraktionskraft, menar deltagarna.

När det kommer till att stärka yrkesutbildningarnas attraktivitet understryker flera att marknadsföringen av utbildningarna behöver förbättras. Fokus i sådan marknadsföring bör vara yrkesutbildningarnas möjligheter och ge en motbild till att de ofta kan uppfattas som en återvändsgränd för elever som står i begrepp att välja gymnasieprogram. Även grundskolans studie- och yrkesvägledning lyfts fram som en avgörande aktör i syfte att stärka yrkesutbildningarnas attraktionskraft. I fokusgrupperna framkommer även att blandskolor i form av grundskola-gymnasieskola ger en god möjlighet för högstadiel elever att få en inblick i gymnasieskolan. Blandskolor där grundskola är samlokaliserat med gymnasiala yrkesprogram skulle i detta fall kunna bidra till att synliggöra yrkesutbildningarna för fler grundskoleelever än vad som görs idag.

I diskussioner har även Nya Kungsbergets framtida programutbud avhandlats. Flera deltagare ser gärna att den framtida skolan erbjuder en kombination av yrkesprogram och högskoleförberedande program som kompletterar varandra. Föreslagna gymnasieprogram på Nya Kungsberget innefattar:

- Restaurang- och livsmedelsprogrammet, hantverksprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, teknikprogrammet, hotell- och turismprogrammet, ekonomiprogrammet

- Naturvetenskapliga programmet och samhällsvetenskapliga programmet
- Restaurang- och livsmedelsprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet och el- och energiprogrammet
- Ekonomiprogrammet och handels- och administrationsprogrammet

Kombinationer av framtida program på Nya Kungsberget bör göras pragmatiskt och utifrån långsiktighet. Yrkesprogrammen som förläggs där bör ej vara några av de yrkesprogrammen som kräver stora och specifika lokaler utan hellre de yrkesprogram där möjlighet finns att ställa om lokaler till andra program i en framtid, framkommer i fokusgrupperna.

Många av utbildningslokalerna vid Anders Ljungstedts gymnasium lokaler har redan idag ett omfattande renoveringsbehov, att modernisera och dessa lokaler riskerar att bli mycket kostnadsdrivande. En utgångspunkt i utredningsuppdraget är att belysa yrkesutbildningarnas framtida organisering. I fokusgrupperna har därför flytt av gymnasieprogram till befintliga gymnasieskolor behandlats. Förslagen har diskuterats oaktat behov av eventuella lokalanpassningar. Följande förslag som uppkommit där program flyttas mellan befintliga skolor:

Program

Flygteknikerutbildningen som filial
 Barn- och fritidsprogrammet
 Handels- och administrationsprogrammet
 Handels- och administrationsprogrammet
 Hotell- och turismprogrammet
 Vård- och omsorgsprogrammet
 Fordonsprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet
 Barn- och fritidsprogrammet
 Industritekniska programmet och el- och energiprogrammet
 Samhällsvetenskapliga programmet och ekonomiprogrammet
 Estetiska programmet

Till skola

Berzeliuskolan
 Birgittaskolan
 Folkungaskolan
 Katedralskolan
 Katedralskolan
 Berzeliuskolan
 Vretagymnasiet
 Folkungaskolan
 Berzeliuskolan
 Berzeliuskolan
 Berzeliuskolan

Vad gäller framtida organisering av yrkesutbildningarna har även lärlingsutbildningar diskuterats i fokusgrupperna. Flera framhåller fördelarna med lärlingsutbildning för vissa elever. Samtidigt finns det en svårighet att attrahera elever att välja lärlingsutbildningar. Förekomsten av lärlingsutbildningar har nationellt sedan 2011 varit begränsad vad gäller omfattning. De senaste åren har dock antalet kommuner som erbjuder lärlingsutbildningar ökat, så även andelen lärlingar på yrkesprogrammen. Läsåret 2015/16 uppgick andelen lärlingar av samtliga elever på yrkesprogrammen till 9 % nationellt, där andelen i Linköping samma period uppgick till 14 %.²³ Lärlingsutbildning är mer vanligt förekommande inom vissa yrkesprogram än andra. De utbildningar där störst andel av eleverna är lärlingar på nationell nivå är bygg- och anläggningsprogrammet, VVS- och fastighetsprogrammet samt handels- och administrationsprogrammet. Vissa

²³ Skolverket (2016). *Samlad redovisning och analys inom yrkesutbildningsområdet*.

deltagare i fokusgrupperna menar att det behövs en utpräglad lärlingsskola för att till fullo kunna tillgodogöra sig fördelarna med lärlingsutbildningar, något som återfinns i kommuner som Malmö och Norrköping. Att lärlingsutbildningar ofta ses som ett alternativ för studiesvaga elever anses negativt då det i realiteten ofta innebär högre krav på självständighet och ansvarstagande för den enskilda eleven.

Det nationella förslaget om en försöksverksamhet med branschskolor²⁴ baseras på yrkesprogramutredningens förslag. Branschskolor ska rikta sig mot utbildningar med ett litet elevunderlag och har till syfte att säkra kompetensförsörjningen till vissa små yrkesområden. Gymnasieeleverna ska kunna läsa huvuddelen av sin utbildning på en gymnasieskola i sin hemkommun, men där vissa yrkeskurser kommer att ges på en branschskola. Förslaget antas motverka att kommuner lägger ner utbildningar mot bakgrund av att de inte bär sina kostnader på grund av ett för litet elevunderlag. Representanter från yrkesprogrammen som deltagit i fokusgrupperna ställer sig i huvudsak positiva till förslaget gällande branschskolor men understryker att förslaget kan inverka negativt på möjligheterna till infärgning mellan de teoretiska och praktiska kurser på yrkesprogram där samverkan mellan lärare är avgörande.

Extern samverkan

Det avslutande frågeområdet i fokusgrupperna berörde olika former av extern samverkan som exempelvis samverkan med branscher, regional samverkan mellan kommuner, samverkan mellan skolor, samverkan med universitet och högskola med mera. Samverkan med branscher och yrkesprogram utgör ett lagstadgat krav inom yrkesutbildningar och är centralt för utbildningarnas kvalitet och utveckling. Det framkommer i fokusgrupperna att samlokaliseringar med branscher skulle vara positivt för vissa utbildningar, dock understryks att samverkan i form av välfungerande programråd och personliga kontakter med företag oftast utgör viktiga komponenter i en lyckad arbetslivskoppling för yrkesutbildningarna. Yrkesprogrammen har dock olika förutsättningar till samverkan, mycket beroende på den mottagande arbetsmarknadens organisering. Representanter från de högskoleförberedande programmen menar att flera program redan idag har ett etablerat samarbete med Linköpings universitet och andra lärosäten inom högskolan.

Vad det gäller övrig samverkan efterfrågas mera utbyte vad gäller kollegialt samarbete mellan de kommunala gymnasieskolorna. Flera representanter från yrkesprogrammen efterfrågar också ett ökat regionalt samarbete bland framförallt de mindre yrkesprogrammen.

En aspekt vad gäller samverkan som återkommit under fokusgrupperna är samverkan mellan skolorna inom ramen för det individuella valet. Det var tidigare möjligt för elever att inom det individuella valet att välja kurser på samtliga gymnasieskolor och program. Detta är sedan några år begränsat till att

²⁴ Prop. 2016/17:161. *En försöksverksamhet med branschskolor.*

endast innefatta kurser inom varje programtyp. Flera framhåller möjligheten att läsa kurser på andra gymnasieskolor som en väg att bredda utbudet för den enskilde eleven. Representanter från yrkesprogrammen menar att regleringen framförallt inverkar på yrkeselevers möjligheter att läsa olika språk. Genom att tillåta ett bredare utbud av kurser inom individuella valet skulle fler elever med olika bakgrund mötas och således bidra till en minskad segregation mellan gymnasieskolorna.

4.2 Workshop enhetschefer och rektorer

Den 22 mars 2017 genomfördes en workshop med enhetschefer och rektorer på de kommunala gymnasieskolorna. I syfte att stödja diskussionerna användes samma frågeområden som vid fokusgrupperna med lärare och övriga personalkategorier.

Yttre aspekter

Vad gäller fysisk placering av kommande gymnasieskolor förordas centrala lokaliseringar, där alternativa lokaliseringar kan vara i närheten av Linköpings universitet eller i närheten av branscher, exempelvis Mjärdevi. Linköpings kommun behöver kanske skapa och marknadsföra en liten gymnasieskola för att motsvara förväntningar hos olika elevgrupper. Det är samtidigt svårt att få ekonomisk bärighet i allt för små enheter, här är det nödvändigt med en koppling till någon av de befintliga gymnasieskolorna för samutnyttjande av personalresurser. De senaste årens förändrade sökmönster där elevantalet på yrkesprogrammen har sjunkit kommer att innebära ett omställningsbehov gällande lokaler där fler platser behövs på de högskoleförberedande programmen.

Rektor- och enhetschefsgruppen lyfter även behovet av mer flexibla utbildningslokaler där befintliga enheters traditionella lokalutformning ofta kan uppfattas som förlegad. Utformningen av framtida undervisningslokaler behöver även ge bra förutsättningar och bidra till skolans digitalisering.

Inre aspekter

Gymnasieskolans organisation och hur programmen är fördelade på de kommunala gymnasieskolorna inverkar på skolornas likvärdighet och inbördes segregation. En utpräglad yrkesskola riskerar att än tydligare manifesteras en statusskillnad mellan de olika skolorna vilket även tros försvåra rekryteringen av elever till gymnasieskolans yrkesprogram. På workshopen framkommer att flera gärna ser att flera skolor erbjuder både yrkesprogram och högskoleförberedande program. Flera nationella program angränsar eller kompletterar till varandra där en potentiell samlokalisering skulle kunna bidra till synergieffekter i form av samverkan inom en skola. Flexibla ingångar och utgångar till gymnasieskolan efterfrågas där elever kan gå ett yrkesprogram och få grundläggande eller särskild behörighet mot högskolan, och att en elev kan gå ett högskoleförberedande program och få yrkesbehörighet. Som exempel på programkombinationer lyfts teknikprogrammet-industritekniska programmet, vård- och omsorgsprogrammet-naturvetenskapsprogrammet,

vård- och omsorgsprogrammet-barn- och fritidsprogrammet, handels- och administrationsprogrammet-ekonomiprogrammet med flera.

Flera av de kommunala gymnasieskolorna har starka varumärken. Det är av vikt att eventuella omlokaliseringar av program inte riskerar att motverka skolans attraktionskraft utan snarare stärker skolornas identitet och varumärke. Eventuella samlokaliseringar av program behöver göras pragmatiskt i syfte att stärka utbildningarnas kvalitet på den enskilda skolan, men även mot bakgrund av ett hållbart resursutnyttjande. I samband med planeringen av nya gymnasieskolor och fördelning av program behöver även vuxenutbildningen finnas med som en naturlig del.

En skolas attraktionskraft utgörs av flera delar. Många elever väljer inte program utan väljer skola, här spelar skolans rykte och varumärke en avgörande roll. God undervisning, tydlig arbetslivkoppling och tätt samarbete med universitet och högskolor ses som några framgångsfaktorer i vad som bidrar till en skolas attraktionskraft. Olika former av profileringar kan även vara ett sätt att attrahera elever. Här återfinns profileringar mot entreprenörskap, internationalisering, idrott med flera.

Extern samverkan

Olika former av samverkan med arbetsmarknaden lyfts fram som viktiga delar vad gäller extern samverkan. Här återfinns befintliga samverkansformer som Teknikcollege och Vård- och omsorgscollege där utbildningsanordnare och parter från arbetsmarknaden tillsammans ställer upp kriterier för utbildningarnas innehåll, kvalitet och former för samverkan. Även en välutvecklad programrådsverksamhet ses som en framgångsfaktor för yrkesutbildningarnas kvalitet och utveckling. Utbildningsanordnare behöver bli bättre på att ställa krav på delaktighet från näringslivet. Flera deltagare i workshopen understryker även yrkesutbildningarnas regionala funktion där samverkan med övriga kommuner behöver utvecklas i syfte att säkerställa kompetensförsörjningen i regionen som helhet. Det nationella förslaget avseende branschskolor ses som positivt utifrån detta.

5 Gymnasiesärskolan

Gymnasiesärskolan är idag förlagd till Anders Ljungstedts gymnasium och till Berzeliusskolan. På Anders Ljungstedts gymnasium erbjuds fem nationella gymnasiesärskoleprogram och på Berzeliusskolan erbjuds två nationella gymnasiesärskoleprogram och det individuella programmet. 2015 flyttade de elever på tidig utvecklingsnivå som tidigare gått på Westmannaskolan till Berzeliusskolan. Inför denna flytt anpassades lokalerna till målgruppen men det har inte gått att få till en optimal lösning. En positiv aspekt är att elevgruppen nu är inkluderad i en skola med flera olika elevgrupper mot att tidigare varit i en isolerad skolmiljö. I och med den reform som genomförts inom gymnasiesärskolan, GYS13, med start för de elever som påbörjade sin utbildning 2013 går en större andel av eleverna på nationella program. Detta

innebär att elevgruppen inom de nationella gymnasiesärskolprogrammen har blivit mer heterogen. Totalt går det idag 82 elever på de båda gymnasiesärskolorna. I samband med att planeringen av en ny gymnasieskola, Nya Kungsberget och det faktum att Anders Ljungstedts gymnasium inte kommer kunna vara kvar på nuvarande plats fick gymnasiesärskolerektorerna i uppdrag av utbildningskontoret att göra en utredning kring framtida organisation av gymnasiesärskolan i Linköping.

Utredningen har kommit fram till att gymnasiesärskolan bör finnas på en gymnasieskola och vara anpassad för alla elever i gymnasiesärskolan, även de på en tidig utvecklingsnivå. Gymnasiesärskolan bör vara organiserad med en ”basskola” där det mesta av undervisningen sker. Undervisningen på de nationella programmen organiseras med hela karaktärsämnesdagar som gör det möjligt för elever som går ett gymnasiesärskoleprogram kan läsa sina karaktärsämnen på den gymnasieskola där motsvarande nationella gymnasieprogram ligger. Förslaget innebär att det blir möjligt med en koppling till alla gymnasieprogram och inte bara till dem som finns på de skolor där gymnasiesärskolan är lokaliserad. Förslaget innebär också att förändringar av programstrukturerna inte påverkar möjligheten att erbjuda utbildning. Genom att gymnasiesärskolan kompetens samlas på basskolan finns goda möjligheter till kollegialt lärande och ett brett utvecklingsarbete som innefattar hela gymnasiesärskolan målgrupp. Vidare innebär en samlokalisering att det är en effektivare organisation. Utredningen i sin helhet återfinns i bilaga 1.

6 Framtida organisation gymnasie- och gymnasiesärskolan

6.1 Inledning

Utifrån fokusgrupper, enkätundersökningar och workshop med rektorer och enhetscheferna har ett antal viktiga områden för framtidens gymnasieskola i Linköpings kommun identifierats.

Blandning av yrkesprogram och högskoleförberedande program

Hur de nationella programmen är fördelade mellan skolorna inverkar i stor utsträckning på gymnasieskolans segregation. Utifrån datainsamlingen kan det konstateras att många representanter från verksamheten förordar en större blandning av program på de kommunala gymnasieskolorna.

Att samlokalisera gymnasieprogram för att hitta synergieffekter mellan enskilda program och mellan program av olika programtyper är inte fullständigt förenligt med att motverka segregationen mot bakgrund av de nationella nyckeltalen andel flickor, andel elever med utländsk bakgrund och andel elever med högt utbildade föräldrar. När beslut om framtida programutbud på de kommunala gymnasieskolorna tas kommer en avvägning ibland behöva göras vad gäller målsättning att kombinera gymnasieprogram i syfte att finna synergieffekter och programutbudets inverkan på segregationen inom gymnasieskolan. Vissa scenarier innebär minskad segregation avseende

utländsk bakgrund och föräldrarnas utbildningsbakgrund, men inte avseende könsfördelningen på skolorna. De förslag som ges har här utgått från programmets möjligheter till integration och utvecklingsmöjligheter som följer av en samlokalisering. Många av de program som vinner på att samlokaliseras har liknande könsfördelning. Förändringarna avseende minskad segregation vad gäller utländsk bakgrund och föräldrars utbildningsbakgrund i scenarierna kommer primärt av en blandning av programtyper samt en spridning av introduktionsprogrammen på samtliga gymnasieskolor.

Det bör understrykas att gymnasieprogrammets fördelning inte är det enda sättet att minska segregationen. Minskad segregation vad gäller de tre nyckeltalen andel flickor, andel elever med utländsk bakgrund och andelen elever med högutbildade föräldrar kan åstadkommas med riktade insatser, bland annat inom studie- och yrkesvägledningen.

Placering i staden

Många elever på de kommunala gymnasieskolorna reser dagligen till Linköping vilket innebär att centrala lokaliseringar av gymnasieskolorna är att föredra för att inte deras totala restid ska bli allt för lång. En potentiell lokalisering i något av stadens ytterområden skulle även kunna inverka negativt på attraktiviteten för vissa utbildningarna och även försvåra samverkan mellan gymnasieskolorna, exempelvis för kurser inom moderna språk och det individuella valet.

Blandskolor grundskola-gymnasieskola

I och med att Nya Kungsberget byggs kommer det finnas tre skolor som har både grundskola och gymnasieskola. Hur skolorna utformas och används samt hur stor andel respektive skolform innehar har potential att inverka både på skolans attraktivitet men även eventuella positiva synergieffekter med kombinationen. Det är viktigt att det finns en gemensam strategi för utnyttjandet av dessa skolor.

Samtliga lokalintensiva nämnder i Linköpings kommun har inför budget 2018 med plan för 2019-2021 fått i uppdrag att utreda lokalanvändningen i syfte att hitta effektiviseringsmöjligheter och synergieffekter i lokalutnyttjandet. Detta i syfte att få ned kommunens sammantagna kostnadsnivå för lokaler.

Under den kommande 10-årsperioden väntas en elevökning både inom grundskolan och gymnasieskolan. När fler grundskolor förläggs centralt i staden riskeras en konkurrenssituation som en följd av bildningsnämndens och barn- och ungdomsnämndens ansvar i att tillskapa nya utbildningsplatser. Utifrån ett övergripande perspektiv för Linköpings kommun är det av vikt att nämnderna har en gemensam strategi för och planering av befintliga centrala skolfastigheter.

Skolidentiteter

Det är viktigt att befintliga gymnasieskolors identitet och skolanda behålls i en omflyttning av program mellan skolorna. Linköpings kommunala gymnasieskolor har tydliga varumärken som ofta utgår från ett eller flera av de till elevantalet dominerande programmen på skolorna. Framtida flytt av

program ska stärka och komplettera skolorna men man måste också se till att skolorna kärnverksamhet säkras.

Elever med särskilda behov (IVAS och RH)

Utifrån en ambition att gymnasieskolorna ska kunna möta alla elever utifrån deras individuella förutsättningar är det vid planering av framtida skolor samt vid anpassning av befintliga lokaler viktigt att beakta specifika behov hos dessa elevgrupper.

Det individuella valet

Alla elever på nationella program har 200 poäng, i de flesta fall innebär detta två kurser, individuellt val. Sedan gymnasiereformen har det individuella valet för eleverna i de kommunala gymnasieskolorna begränsats till det som enligt lag ska erbjudas, vilket är kurser i idrott- och hälsa samt estetiska ämnen, och kurser som erbjuds inom respektive programtyp. I och med denna begränsning försvann det tidigare helt gemensamma utbudet inom det individuella valet, där elever kunde välja kurser på vilken kommunal gymnasieskola som helst. För att stärka samverkan och motverka segregationen föreslås samarbetet kring det individuella valet återupptas och att eleverna återigen bör kunna ges möjlighet att fritt välja ur ett gemensamt utbud av kurser.

Vuxenutbildning - grundläggande, gymnasial och svenska för invandrare

Merparten av Linköpings kommuns vuxenutbildning är upphandlad (cirka 60 %). Av de kommunala skolorna är vuxenutbildningen förlagd på Birgittaskolan och Anders Ljungstedts gymnasium.

Efterfrågan på vuxenutbildning styrs i stor utsträckning av den lokala arbetsmarknad och konjunkturutvecklingen. Inom svenska för invandrare (SFI) finns en stor påverkan av omvärldsfaktorer där förändringar kan ske snabbt. Kommunens behov av utbildningsplatser inom vuxenutbildningen styrs även av hur stor del av skolformens totala elevvolym som ges i egen regi. Sammantaget medför detta svårigheter med att prognosticera behovet av vuxenutbildning och dess lokalbehov.

De skolor som erbjuder yrkesprogram inom gymnasieskolan behöver även kunna möta behovet av yrkesinriktad gymnasial vuxenutbildning inom aktuella program. Detta mot bakgrund av behovet av specialsalar och utrustning som är specifika för respektive utbildning. När det kommer till lokalbehov för de teoretiska utbildningarna inom vuxenutbildningen (grundläggande vuxenutbildning, teoretiska kurser inom gymnasial vuxenutbildning och SFI) har dessa dock inte samma behov av att vara samlokaliserade med ungdomsgymnasiet.

Lokalernas utformning

Utifrån genomförda enkätundersökningar, fokusgrupper och övriga aktiviteter kan konstateras att en övergripande andel av deltagarna efterfrågar mer flexibla skollokaler. Det finns en efterfrågan på en blandning av rumstyper i form av gruppum, mindre/större klassrum, miniaulor som ger möjlighet att anpassa undervisningen efter elevgruppen och ämne i större utsträckning än vad som idag är möjligt med befintliga skolors traditionella utformning.

Ett flexibelt lokalutnyttjande och en blandning av olika rumstyper förutsätter att gymnasieskolorna inte är fullbelagda i nuvarande utsträckning och kan därför inverka på hur effektivt lokalerna används. Vid planering av Nya Kungsberget och framtida utbildningslokaler kommer detta att bli en avvägning mellan efterfrågade funktioner och kostnader.

6.2 Anders Ljungstedts gymnasium

Anders Ljungstedts Gymnasium är en blandskola med gymnasieskola, gymnasiesärskola och vuxenutbildning. Idag går det cirka 1 100 gymnasieelever på skolan. De största programmen är bygg- och anläggningsprogrammet och introduktionsprogrammet språkintruktions startnivå.

Mot bakgrund av kommande stadsbebyggelse samt Ostlänkens dragning genom staden finns det på sikt inga förutsättningar för Anders Ljungstedts gymnasium att ligga kvar på sin nuvarande plats. Vissa utbildningar som exempelvis fordons- och transportprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet har väldigt specifika lokaler som till del även är nyrenoverade. Det är därför angeläget att dessa lokaler utnyttjas så lång tid som möjligt. Detta ger även tid till att på sikt hitta en tillfredställande lösning för lokalisering av dessa utbildningar. Ett program som VVS- och fastighetsprogrammet skulle det kunna finnas flera alternativa lösningar för. Samtliga program som idag finns på Anders Ljungstedts gymnasiums behöver omlokaliseras succesivt.

De nationella gymnasieprogram som inte kräver allt för specifika utbildningslokaler skulle kunna inrymmas i befintliga gymnasieskolor eller i Nya Kungsberget. Detta förutsätter att utrymme frigörs i de befintliga gymnasieskolorna. Gällande Nya Kungsberget är det inte önskvärt att yrkesprogram som kräver stora ytor, väldigt specifika lokaler och utomhusmiljöer, exempelvis bygg- och anläggningsprogrammet och fordon- och transportprogrammet, förläggs på skolan då utbudet bör kunna variera över tid mot bakgrund av elevernas efterfrågan. Var dessa yrkesprogram ska förläggas bör utredas vidare. Vidare bör det utredas under vilka förutsättningar något högskoleförberedande program kan kopplas till dessa för att även denna utbildningsmiljö ska bestå av både yrkesprogram och högskoleförberedande program.

6.3 Berzeliusskolan

Berzeliusskolan är en blandskola med grundskola år 7-9, gymnasieskola, och gymnasiesärskola. Idag har skolan cirka 810 gymnasieelever, de allra flesta av dessa går på skolans två dominerande program, naturvetenskapsprogrammet och teknikprogrammet. Förutom dessa två program har skolan elever på två introduktionsprogram, språkintruktionsprogram och individuellt alternativ.

Ett alternativ är att samla tekniska utbildningar under Berzeliusskolan vilket skulle innebära ett samlat Teknikcollege. Genom att samlokalisera teknikprogrammet med industritekniska programmet och el- och energiprogrammet möjliggörs samverkan och utbyte mellan dessa program. Flygteknikerprogrammet skulle organisatoriskt ligga under Berzeliusskolan

men behålla sina lokaler på Malmen. Ett samlat Teknikcollege skulle innebära många samverkansmöjligheter mellan programmen och möjligheter för eleverna att komplettera sin utbildning med praktiska respektive teoretiska kurser. Dock finns det en risk att det blir en ännu större övervikt av pojkar på skolan. En plan för hur de olika utbildningarna i gymnasieskolan ska attrahera både flickor och pojkar behöver utarbetas.

Om gymnasiesärskolan organiseras med en basskola på Nya Kungsberget kommer gymnasiedelen på Berzeliusskolan kunna växa. Detta skulle kunna möjliggöra ytterligare program på skolan eller att det blir fler utbildningsplatser på de program som ingår i nuvarande utbud.

Andra program som skulle kunna kompletta nuvarande utbud är ekonomiprogrammet och samhällsvetenskapsprogrammet.

Ett alternativ är att förlägga startskolan för språkinträdning på någon av de skolor som har både grundskola och gymnasieskola, det vill säga Folkungaskolan, Berzeliusskolan eller Nya Kungsberget. Detta skulle bidra till ett ökat samarbete mellan skolformerna och möjligheter till ökat samverkan för nyanlända elever. Vad gäller övriga nivåer på språkinträdning bör dessa vara spridda på samtliga kommunala gymnasieskolor, samt genom avtal med fristående gymnasieskolor. Detta för att kunna erbjuda ett brett utbud av profileringar inom inträdningprogrammet.

6.4 Birgittaskolan

Birgittaskolan är en blandskola med gymnasieutbildning och vuxenutbildning. Idag har skolan cirka 410 gymnasieelever på tre nationella program, naturvetenskapsprogrammet, samhällsvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet samt tre inträdningprogram. Skolan erbjuder specialklass för elever med autismspektrumdiagnos både inom de nationella programmen och inom inträdningprogrammen. Skolan har elever som går nationell idrottsutbildning (NIU) inom golf, ishockey och konstakning.

Ett alternativ är att delar av vuxenutbildningen på Birgittaskolan flyttar till andra centrala lokaler, eller att ytterligare lokaler förhyrs i anslutning till skolan. Detta skulle innebära att lokalytor frigörs på Birgittaskolan vilket skulle möjliggöra att gymnasieskolan växer successivt under den kommande femårsperioden. Detta skulle säkerställa behovet av utbildningsplatser för den demografiska elevökningen fram till cirka 2021-2022. Redan idag saknas platser på högskoleförberedande program på de kommunala gymnasieskolorna. Bildningsnämnden har därför ett behov av att tillskapa nya utbildningsplatser för att möta ett ökande elevantal redan de kommande åren. Förutsättningar och möjligheter för en utökning av gymnasieskolan på Birgittaskolan bör utredas vidare.

I syfte att förstärka Birgittaskolan varumärke och attraktionskraft skulle ett alternativ vara att profilera skolan mot idrott, hälsa och friskvård. Förutom de

nationella idrottsutbildningar som idag finns på skolan skulle lokala idrottsprofiler kunna erbjudas.

Birgittaskolan erbjuder idag samhällsvetenskapsprogrammet, naturvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Utbudet skulle kunna kompletteras med barn- och fritidsprogrammet som idag erbjuds på Anders Ljungstedts gymnasium. Programmet skulle passa bra in i en eventuell idrott- och hälsoprofil på skolan. Programmet efterfrågas även av elever på nationella idrottsutbildningar då det har en inriktning mot fritid och hälsa. Det finns även möjlighet till synergieffekter både med samhällsvetenskapsprogrammet och vård- och omsorgsprogrammet. Barn- och fritidsprogrammet har i fokusgrupper med lärare och övriga personalkategorier efterfrågats av representanter från Birgittaskolan. Omlokalisering av barn- och fritidsprogrammet skulle kunna genomföras från och med läsåret 2018/19.

I den nya organisationen för språkintröduktion återfinns profileringar mot yrken och mot högskoleförberedande program. Idag kan inte någon profil mot vård- och omsorg erbjudas då språkintröduktion inte erbjuds på Birgittaskolan. Detta är önskvärt i syfte att erbjuda ett brett utbud av profileringar inom språkintröduktion för nyanlända elever. Det kommer vara ett stort behov av nyrekrytering inom vård och omsorg så det kommer finnas goda möjligheter till etablering på arbetsmarknaden för de elever som gått en vård- och omsorgsutbildning.

Ett alternativ skulle kunna vara att erbjuda teknikprogrammet på Birgittaskolan. Idag finns programmet bara på Berzeliuskolan men skulle i framtiden behöva finnas på två skolor. Teknikprogrammet har samverkansmöjligheter med naturvetenskapsprogrammet och skulle troligen bidra till fler pojkar på skolan.

6.5 Folkungaskolan

Folkungaskolan är en blandskola med gymnasieskola och grundskola år 4-9. Idag har skolan cirka 800 gymnasieelever, drygt hälften av dessa går på samhällsvetenskapsprogrammet vilket innebär att Folkungaskolan och dess samhällsvetenskapsprogram är det största programmet på någon skola i Linköping. Övriga program är ekonomiprogrammet, estetiska programmet med musikinriktning och språkintröduktion. Grundskolan har bland annat Linköpings musikklasser och Linköpings dansklasser.

Ett alternativ är att förlägga startskolan för språkintröduktion på någon av de skolor som har både grundskola och gymnasieskola, dvs. Folkungaskolan, Berzeliuskolan eller Nya Kungsberget. Detta skulle bidra till ett ökat samarbete mellan skolformerna och möjligheter till ökat samverkan för nyanlända elever. Vad gäller övriga nivåer på språkintröduktion bör dessa vara spridda på samtliga kommunala gymnasieskolor, samt genom avtal med fristående gymnasieskolor. Detta för att kunna erbjuda ett brett utbud av profileringar inom intröduktionsprogrammet.

Den nationella gymnasieutredningen föreslår att nuvarande introduktionsprogrammet preparand ska avskaffas och att programinriktat individuellt val istället även ska kunna inriktats mot högskoleförberedande program och därmed erbjuda bredare möjligheter för elever som har vissa godkända betyg.²⁵ Folkungaskolan skulle vara bra val för att erbjuda detta då skolan idag erbjuder både grundskola, gymnasieskola och introduktionsprogram vilket underlättar organisatoriskt.

Ett alternativ skulle kunna vara att återigen erbjuda fler inriktningar på det estetiska programmet och då förlägga dem till Folkungaskolan. Inriktningarna dans och teater erbjuds inte på någon skola i Linköping idag. Dessa inriktningar kan med fördel erbjudas där musikinriktningen finns då de har många samverkansmöjligheter och kan bidra till ett mervärde för hela programmet. Eftersom dessa inriktningar idag ej erbjuds på någon gymnasieskola i Linköping behöver ytterligare utredningar göras gällande elevunderlag.

6.6 Katedralskolan

Katedralskolan erbjuder idag naturvetenskapsprogrammet, IB-programmet, humanistiska programmet, samhällsvetenskapsprogrammet samt språkintröskning. Totalt går cirka 1 100 elever på skolan. Det största programmet är det naturvetenskapsprogrammet.

Ett alternativ kan vara att återigen erbjuda Handels- och administrationsprogrammet som inte erbjudits i kommunal regi sedan läsåret 2014/15. De sista eleverna på programmet tar studenten nu 2017. Ekonomi-programmet lyfts av den nationella gymnasieutredningen fram som program ett program med en tydlig gränssyta mot handelsområdet och bör ge viss yrkesförberedelse.²⁶ Genom att förlägga handels- och administrationsprogrammet till Katedralskolan sprids yrkesprogrammen till fler gymnasieenheter samtidigt som det möjliggör goda synergieffekter med ekonomiprogrammet. Katedralskolan har ett starkt varumärke och skulle kunna ge handels- och administrationsprogrammet goda förutsättningar vid en eventuell nystart. Programmet skulle kunna starta på Katedralskolan redan från läsåret 2018/19.

Från och med läsåret 2017/18 kommer Katedralskolans lokaler utökas med lokaler på Platensgatan. Lokalerna kommer rymma cirka 200 elever. Utökningen innebär att Katedralskolan kommer kunna ta emot några fler klasser de närmaste åren och därigenom delvis möta upp den efterfrågan som finns på platser på högskoleförberedande program på kommunala skolor. På

²⁵ SOU 2016:77. *En gymnasieutbildning för alla. Åtgärder för att alla unga ska påbörja och fullfölja en gymnasieutbildning.*

²⁶ Ibid.

sikt kan det vara ett alternativ att lokalerna på Platensgatan får bli det lilla kommunala alternativet.

6.7 Nya Kungsberget

I underlaget till arkitekttävlan för Nya Kungsberget är det fastslaget att restaurang och livsmedelsprogrammet ska förläggas i skolans huvudbyggnad. Önskemålet är att Nya Kungsbergets gymnasieprogram ska vara publika och bidra till den kommande stadsmiljön i kvarteret. Ett alternativ är att förutom restaurang och livsmedelsprogrammet förlägga hantverksprogrammet på Nya Kungsberget. Hantverksprogrammet omfattar idag inriktningarna frisör, textil och stylist. Mot bakgrund av elevökningen och att en blandning av programtyper är eftersträfvansvärd bör ett par av de större högskoleförberedande programmen erbjudas på skolan. Teknikprogrammet och ekonomiprogrammet eller samhällsvetenskapsprogrammet samt ytterligare något yrkesprogram skulle kunna komplettera restaurang och livsmedelsprogrammet och hantverksprogrammet, till exempel VVS- och fastighetsprogrammet.

Ett alternativ är att förutom restaurang och livsmedelsprogrammet och hantverksprogrammet förlägga det estetiska programmet med flera inriktningar på Nya Kungsberget. Det estetiska programmet skulle ha samordningsvinster med Kulturskolan som är föreslagen att flytta till samma område som Nya Kungsberget. Den musikinriktning som idag erbjuds på Folkungaskolan skulle då kunna kompletteras med övriga inriktningar på programmet, bild, dans, estetik och media samt teater. Eftersom dessa inriktningar idag inte erbjuds på någon gymnasieskola i Linköping behöver ytterligare utredningar göras gällande elevunderlag. Konsekvenser för grundskolans musik- och dansklasser på Folkungaskolan skulle i så fall behöva även vid detta scenario utredas vidare.

Ett alternativ är att förlägga startskolan för språkintröduktion på någon av de skolor som har både grundskola och gymnasieskola, dvs. Folkungaskolan, Berzeliusskolan eller Nya Kungsberget. Detta skulle bidra till ett ökat samarbete mellan skolformerna och möjligheter till ökat samverkan för nyanlända elever. Vad gäller övriga nivåer på språkintröduktion bör dessa vara spridda på samtliga kommunala gymnasieskolor, samt genom avtal med fristående gymnasieskolor. Detta för att kunna erbjuda ett brett utbud av profileringar inom intröduktionsprogrammet.

Gymnasiesärskolan är idag förlagd till två kommunala skolor vilket inte är en optimal lösning mot bakgrund av antalet elever inom skolformen.

Berzeliusskolans lokaler är inte anpassade för de elever inom individuella programmet som har de största funktionsnedsättningarna. Gymnasiesärskolan skulle kunna organiseras med en basskola förlagd till Nya Kungsberget. Detta skulle möjliggöra specialanpassning av lokalerna efter eleverna behov och

bättre samordning och likvärdighet för de olika nationella
gymnasiesärskoleprogrammen.